

Pianissimo

Čtvrtletník pro klavírní pedagogy, studenty a příznivce klavírní hry

MC KKI HF JAMU 2. číslo / 2. ročník březen 2016

**METODIKA
ROZHOVORY
KURZY
ODBORNÉ STUDIE
KONCERTY
SEMINÁŘE
SOUTĚŽE
IMPROVIZACE
VZPOMÍNKY
POMŮCKY
MATERIÁLY DO VÝUKY
POSTŘEHY
RECENZE
A DALŠÍ ZAJÍMAVOSTI**

pp

Slovo na úvod	2
<i>Věra Chmelová</i>	

KATEDRA KLAVÍRNÍ INTERPRETACE

HF JAMU přijímala nové uchazeče o studium	3
Mezinárodní spolupráce Katedry klavírní interpretace ..	5
Univerzita třetího věku na Katedře klavírní interpretace	7
<i>Jan Jiraský</i>	

ROZHOVOR

Rozhovor s profesorem Jiřím Doleželem	9
<i>Ptala se Lucie Kubátová, odpovídal prof. Jiří Doležel</i>	

MATERIÁLY DO VÝUKY

Příběhy vertikál	12
<i>Jana Adámková</i>	
Chytré čtení	13
<i>Zuzana Hančilová</i>	

METODIKA A ODBORNÉ STUDIE

Instruktivní literatura pro klavír ve tvorbě skladatelů působících v Brně: Leoš Janáček a jeho žáci	14
<i>Šárka Bartošová</i>	

IMPROVIZACE

Krajinou snů a představ	17
<i>redakce pp</i>	

ZAJÍMAVÉ PŘEKLADY

Kirill Gerstein: Dvě strany mince	19
<i>Přeložila Alžběta Krausová</i>	

NOTOVÁ PŘÍLOHA

Jan Kunc: Andante a Scherzo	23
-----------------------------------	----

ZAJÍMAVÝ POSLECH

Interpretační umění M. Hrocha na CD	29
<i>Věra Chmelová</i>	

ZAHRANIČNÍ OKÉNKO

Česká hudba sklídila v Basileji ovace	29
<i>Alice Rajnochová</i>	

KURZY, SEMINÁŘE A MASTERCLASSY

Jak se tančilo na prosincovém MC	31
<i>Jana Lišková Kvochová, Matej Olejář</i>	

Semestr staré hudby na HF JAMU	31
<i>Martin Hroch</i>	

METODIKA A ODBORNÉ STUDIE

Kinetické jevy provázející polskou lidovou hudbu	32
<i>Jerzy Owczarz</i>	

KONCERTY A PŘEHLÍDKY

Rodné město Rudolfo Firkušnému	34
<i>Alena Veselá</i>	
Brněnská klavírní soutěž počtvrté	35
<i>Dagmar Pančochová</i>	
Setkání základních uměleckých škol u příležitosti koncertu k výročí Bohuslava Martinů a Vítězslavy Kaprálové v Poličce	36
<i>Petr Kašpar</i>	
Karneval zvířat – projekt klavírní třídy ZUŠ	37
<i>Miroslava Raková</i>	

KONCERTNÍ PROJEKTY ABSOLVENTŮ KKI

49. Mezinárodní mistrovské interpretační kurzy	40
Klavírní kurzy Mikulov	41
11. Dílna pro nejmladší skladatele	42
Brněnské klavírní kurzy 2016	42

PROPOZICE A VÝSLEDKY KLAVÍRNÍCH

SOUTĚŽÍ

Mezinárodní Novákova klavírní soutěž	43
Prague Junior Note 2016	44
III Concorso Internazionale „Premio Clivis“ 2016	44
<i>Radka Hajšelová</i>	

KLAVÍRNICKÁ PORADNA DANIELA KIKTY

Pár slov o ladění	45
Jak jsme ve volném čase soutěžili	45
<i>Daniel Kikta</i>	

AKTUALITY PO UZÁVĚRCE

Pozvánka na klavírní seminář	46
Pozvánka na Fórum zaměstnavatelů	46

Slovo na úvod •

Máme za sebou rok 2015 a s ním i řadu zajímavých akcí. O jakých z nich se v Pianissimu dočteme? V zimním semestru se JAMU otevřela novým posluchačům v rámci projektu Univerzita třetího věku. Jak to dopadlo a co bude dál, to se dočteme v kapitole Katedra klavírní interpretace. V listopadu proběhla ve švýcarské Basileji zajímavá konference věnovaná osobnosti Vítězslavy Kaprálové. Ve stejném měsíci oslavil kulaté narozeniny pan profesor Jiří Doležel – při této příležitosti jsme ho požádali o rozhovor, ve kterém hovoří nejen o svém postoji k životu, ale můžeme si uvědomit, nakolik se za posledních více než 50 let změnil způsob výuky, možnosti studia a koncertního vystupování. Změny však nastaly i v postojích studentů. Listopad byl kulturně bohatý i v ZUŠ Rudolfa Firkušného v Napajedlích, kde se každoročně koná festival tohoto významného rodáka.

Prosinec plynul ve sváteční náladě a zvláště v Metodickém centru se nejen slavil příchod Vánoc, ale zavládla i taneční nálada. Specialista na historické tance, Mgr. František Dofek, nás lehkým tanečním krokem provedl tanečními formami renesance. Zároveň jsme dostali i několik tipů na vánoční dárky – ať už se jednalo o novou sbírku klavírních skladeb Příběhy vertikál od Petra Hanouska nebo nová CD cembalisty a klavíristy Martina Hrocha.

Rok 2016 bude ještě zajímavější a už teď se můžeme těšit na řadu přednášek, koncertů a masterclassů s českými i zahraničními lektory. V únoru proběhly na JAMU přijímací zkoušky. Pro účastníky, ale i příští zájemce, bude jistě zajímavý rozhovor s vedoucím Katedry klavírní interpretace, docentem Janem Jiraským, který nám přibližuje průběh zkoušek, sděluje své dojmy a doporučuje, jak postupovat dál, ať už dopadly zkoušky jakkoliv.

Nejen studentům JAMU je určena nabídka koncertů, přednášek a masterclassů s hosty ze Slovenska, Rakouska, Itálie, Polska a Japonska. Klavírní tvorba pro levou ruku nebo Italská komorní hudba pro housle a klavír, to jsou jen některá z vybraných témat.

V březnu se otevírá nabídka řady klavírních kurzů, na něž právě nyní můžeme poslat svou přihlášku. Možná právě někdo z nás přihlásí sebe nebo své žáky na 49. Mezinárodní mistrovské interpretační kurzy HF JAMU nebo na prázdninové mikulovské klavírní kurzy Audaces fortuna iuvat. V červnu probíhá Dílna pro nejmladší skladatele v Hradci nad Moravicí, která každoročně nadchne začínající skladatele nejen z řad klavíristů.

A to stále není vše. Můžeme objevovat téměř zapomenuté instruktivní klavírní skladby žáků Leoše Janáčka, z nichž v notové příloze otiskujeme Andante a Scherzo z cyklu Drobnosti od Jana Kunce. Připraven je i velikonoční klavírní list, zaměřený na správné a pohotové čtení a hru z not. Seznámíme se s ruským klavíristou Kirillem Gers-teinem a v klavírní poradně Daniela Kikty se dočteme o ladění a rozpustilé hravosti ladičů, která svědčí o jejich velkém smyslu pro humor. Ať je tedy celý rok 2016 plný nových pozitivních zážitků a inspirace.

Děkuji všem kolegům a autorům článků za ochotu, nadšení a čas, který časopisu věnovali. Děkuji i všem, kteří posílají zpětnou vazbu – je to pro nás důležité a často velmi povzbudivé. Přeji příjemné a zajímavé čtení.

Věra Chmelová

HF JAMU přijímala nové uchazeče o studium

Nedávno proběhly přijímací zkoušky na HF JAMU a při té příležitosti jsme položili pár otázek vedoucímu Katedry klavírní interpretace, doc. Janu Jiraskému, Ph.D.

Kolik letos bylo přihlášených uchazečů o studium klavírní hry na JAMU?

Letos se přihlásilo celkem 37 uchazečů, 29 na obor Hra na klavír a 8 na Klavírní pedagogiku. I když se někteří nakonec omluvili, bylo časově náročné takové množství pianistů vyslechnout a posoudit. Ale samozřejmě máme s kolegy radost z takového zájmu o studium.

Jak byli uchazeči připraveni k přijímací zkoušce oboru Hra na klavír?

Hráli velmi dobře, někteří výborně. Pedagogové konzervatoří dokážou své studenty připravit, vybrat repertoár, v němž vyniknou všechny klady. Často je těžké si jejich přínos odmyslet a rozpoznat míru talentu uchazeče. Hlavně v případě, kdy s ním nemáme praktickou zkušenost třeba z interpretačních kurzů. Velmi nás zaujaly i výkony uchazečů, kteří neprošli konzervatoří, přesto je jejich talent a vůle k interpretačnímu studiu dříve nebo později přivedou.

Jaká byla situace u oboru Klavírní pedagogika?

Letos přišli velmi různorodí uchazeči s různou mírou pedagogické praxe a interpretačních schopností. Je to mladý obor, portfolio uchazečů je proměnlivé, stejně tak i počty přijatých.

Je o tento obor dostatečný zájem?

Umím si představit i větší zájem, ale i takto zůstává potřebná výběrovost, nedostane se každý. Klavírní pedagogika vznikla vlastně po jedné kontrole

našeho klavírního Metodického centra pracovníky MŠMT. Ti zkonstatovali, že Metodické centrum náročností odpovídá bakalářskému studiu v kombinované formě a iniciovali tak jeho vytvoření. Koncept nového studia vytvořila prof. Alena Vlasáková, která od počátku vedla i Metodické centrum. Je to tedy vzájemně dost podobné. Řada lidí zatím dává přednost tradičním a známým kurzům Metodického centra, přestože jsou placené. Protože je pro absolventa Metodického centra mnohem snazší vystudovat Klavírní pedagogiku, úspěšní uchazeči se rekrutují zejména z MC. Na druhou stranu se hlásí celá řada čerstvých absolventů konzervatoří, kteří jsou úspěšní, pokud vedle hráckého umění prokážou i talent pedagogický.

Z čeho se skládá přijímací zkouška?

U oboru Hra na klavír má zkouška pouze dvě části – interpretační výkon a vědomostní test. Ten test má jen desetiprocentní váhu, ale i tak dokáže výsledným pořadím pořádně zamíchat. Je to asi v pořádku, pianista přece nesmí být jen dobře cvičený stroj. V oboru

Klavírní pedagogika je věc složitější. Čtyřicet procent výsledku tvoří pedagogický výkon, tedy výuka vylosovaného modelu. Třicetiprocentní váhu má pohovor o otázkách klavírní pedagogiky, v němž jsou zohledněny i případné dosavadní pedagogické výsledky. Dva procent tvoří interpretační výkon, přičemž ti, kteří dostali na konzervatoři v hlavním oboru jedničku u maturity nebo u absolutoria, mohou komisi požádat o uznání tohoto výsledku a prominutí interpretační části. Tady zkrátka důvěřujeme hodnocením z konzervatoří. Deset procent pak zbývá na vědomostní test.

Kdy je vhodné začít s přípravou repertoáru k přijímacím zkouškám?

To je určitě individuální a nejlépe to ví pedagog konzervatoře, který studenta zná a připravuje. Dlouho připravovaný repertoár bývá spolehlivěji zahrán, student má skladby obehnané na koncertech a přehrávkách, často i na maturitní zkoušce. Na druhé straně čerstvější repertoár přináší více inspirace a student v něm uplatní i svůj poslední interpretační vývoj. S každou

novou skladbou pianista v tomto věku roste. Samozřejmě, ten kdo se dostane na akademii díky tomu, že vypracovával velmi dlouho celý zkouškový program, může už v prvním ročníku těžce narazit na požadavek rychlého a samostatného studia nových skladeb.

Je nutná spolupráce s pedagogem hlavního oboru konzervatoře či jiné školy, odkud uchazeč o studium přichází?

Spolupráce pedagogů nutná není, ale může být oboustranně prospěšná. Každá hudební instituce má totiž svůj specifický vkus. Estetika bývalého a budoucího pedagoga se může trochu lišit. Pokud se vzájemně dobře neznají, je lepší, když student přijde na konzultaci se svým pedagogem, který tak slyší vše takřikajíc z první ruky, bez studentova „překladač“. Dále je tu akustika sálu a vlastnosti nástroje, na němž probíhá přijímací zkouška. Pokud tyto okolnosti pedagog konzervatoře v přípravě zohlední, výsledek bývá lepší. Ale rozumíme si často i na dálku a snažíme se, aby student cítil plynulou návaznost. Každopádně je prospěšné, když si student na konzultaci vyzkouší, jak se mu pod vedením nového pedagoga pracuje a pedagog pozná, jak na jeho rady student reaguje. Samozřejmě přijímáme i studenty, které jsme předtím nikdy neslyšeli a jejichž pedagogy osobně neznáme. Bodujeme pouze kvalitu interpretačních výkonů, osobní vztahy nesmí mít vliv na pořadí uchazečů.

Kdo vlastně uchazeče hodnotí a podle jakých kritérií?

Kromě vědomostních testů, které jsou pro celou fakultu společné, hodnotí výkony uchazečů co nejširší komise pedagogů katedry. Letos nás bylo deset, každý člen na konci zkoušek odevzdal své bodování a výsledek pak vznikl průměrem. Je to dlouholetá tradice, bodujeme systémem 0 - 25 bodů, přičemž známka 20 a výše znamená návrh k přijetí. V umění nelze dosáhnout úplné objektivity, ale matematické hodnocení se nám zatím zdá nejlepší a dáváme mu přednost před dlouhými

diskusemi, které by asi nebraly konce při tak velkém počtu uchazečů i členů komise. Bodování je průhledný systém. Uchazeč si hodnocení může přečíst ve svém zkušebním protokolu.

Co Vás u přijímacích zkoušek mile i nemile překvapilo?

Mile mne překvapila vzrůstající tónová kultura a potom také stále větší porozumění hudbě J. S. Bacha. Rozmanitější artikulace, ornamentika, časová svoboda a další nuance svědčí o postupném odklonu od dogmatického pojetí k pojetí tvořivému. Milá byla také přítomnost přejícího publika, které letos přišlo v důstojném počtu, vydatně tleskalo. Zkoušky pak působí spíše jako koncertní vystoupení. Na žádné nemilé překvapení si nevzpomínám. Ještě musím pochválit naše studenty, kteří nám každoročně organizačně pomáhají a i tentokrát vše dobře zvládli, včetně častého stěhování nástrojů na pódiu. Nově instalovaný klavír Shigeru Kawai soupeřil s kvalitami nástroje Steinway velmi úspěšně.

Kolik lidí bylo navrženo k přijetí?

Naše komise navrhla k přijetí devět pianistů v interpretačním oboru a čtyři „klavírní pedagogy“. Někteří z nich nenapsali dobře vědomostní test, takže počty mírně klesly. Dalším problémem jsou kapacitní možnosti fakulty, které se týkají všech oborů. Proto letos nebylo možné všechny navržené přijmout. Ale mají možnost odvolání a v případě uvolnění kapacity budou přijati, s čímž katedra počítá. Někteří přijatí v rámci jiných kateder totiž ke studiu nenastoupí a tím se uvolní místa například právě pro naše klavíristy.

Co všechno má vliv na přijetí či nepřijetí uchazeče o studium?

V interpretačním výkonu je to samozřejmě především muzikalita, pochopení hudební řeči, míra ovládnutí dvou hlavních rovin – zvuku a času, a samozřejmě i technická vyspělost. U Bacha není podstatný jen styl a míra sdělení, ale především schopnost poly-

fonního slyšení. Na klasicistní sonátě se prokáže mimo jiné schopnost vystavby formy, uchopení kontrastních témat. V etudách se ukáže virtuosita, která však musí být vždy ve službách hudebního krásna. No a volná skladba by mohla napovědět nejvíc o osobním vkusu, největších přednostech a směřování uchazeče. Jenže právě tady si studenti často ukrojí větší sousto, než dokážou s nadhledem zvládnout. Na druhou stranu právě tady vynikne talent, který se v povinných skladbách třeba tak výrazně neukázal.

Co všechno musí student během studia zvládnout, je-li přijat ke studiu?

V bakalářském interpretačním studiu musí student během prvních dvou ročníků nastudovat povinný repertoár, který vypadá zpravidla takto: nejméně dvě preludia a fugy J. S. Bacha, pět koncertních etud, z toho alespoň tři Chopinovy nebo Lisztovy, nejméně dvě celé klasicistní sonáty a alespoň jedno Janáčkovovo dílo. Rozvržení látky do jednotlivých semestrů je individuální. Každý semestr končí bodovaným výkonem před komisí, ve druhém ročníku musí student ještě odehrát veřejný bodovaný recitál, zatímco v prvním ročníku to povinné není. Třetí ročník je vyhrazen přípravě absolventského recitálu, státní závěrečné zkoušky a přijímací zkoušky do magisterského studia. A zde má student dvě možnosti. Buď zvolí čistě interpretační obor Hra na klavír, kde u přijímací zkoušky požadujeme stylově rozmanitý recitál s obsahem jedné z povinných skladeb (například Chopinova, Lisztova či Schumannova sonáta, Kartinky, Goldbergovské variace, máme jich celý seznam), nebo zvolí dvojbor Hra na klavír a klavírní pedagogika, který obsahuje navíc řadu praktických odborných předmětů. Také přijímací zkouška je zde obsáhlejší. Vedle recitálového programu se uchazeč představí při výuce modelového žáka a musí prokázat znalosti z oblasti klavírní pedagogiky.

V čem se liší magisterské studium od bakalářského?

V obou magisterských oborech už předpokládáme určitou specializaci, takže repertoár není příliš omezen povinnými skladbami. Za dva roky studia musí student zahrát dva hodnotené recitály a v závěrežném semestru se konají komisionální klasifikované zápočty. V interpretačním oboru je povinný klavírní koncert s orchestrem. V interpretačně pedagogickém oboru musí student natočit na CD nějaký instruktivní cyklus. Ještě jsem zapomněl na bakalářské a magisterské písemné diplomové práce. Ty patří k hodnotným povinnostem u všech oborů.

A co doktorské studium?

Absolventi se mohou hlásit do doktorského studia v oboru Interpretace a teorie interpretace. Toto studium se s klavírní katedrou již tak trochu míjí, téměř vše má na starosti tzv. oborová rada doktorského studia. Dlouho jsme v ní neměli zástupce, nyní se situace pomalu zlepšuje. Jenže stále dominují požadavky na teoretickou složku a interpretační úroveň není tak sledována. Kvalitativní žebříček bakalář – magistr – doktor tím bývá občas narušen. Přes deset let se snažíme o dosažení určitých změn. Někteří klavírní doktorandi sice realizovali zajímavé interpretační projekty, jenže spíše dobrovolně, ze své vlastní iniciativy. Zmínil bych například CD-komplety skladeb V. Kaprálové a L. Janáčka s mezinárodním ohlase. Systém doktorského studia možná není špatný jako celek, ale studenti po-

ukazují na neprůhlednost už v rámci přijímacího řízení, kde interpretační kvalita nestojí na prvním místě.

Co byste poradil těm, kteří se na bakalářské obory Hra na klavír a Klavírní pedagogika letos nedostali?

Aby to přijali jako dočasný výsledek a nebáli se přihlásit znovu. Mezitím je možné přemýšlet o volbě repertoáru a doporučuji také navštívit naše červenové Mezinárodní mistrovské interpretační kurzy, kde lze pracovat na zkouškovém programu pod vedením pedagogů JAMU. Rozhled v pedagogické oblasti si lze rozšířit v Metodickém centru.

Co byste radil těm, kteří se dostali?

Aby oslavili úspěch a rychle se pustili do práce. Přidělení nových studentů k pedagogům sice řešíme nejdříve po zkouškách do magisterského stupně, tedy v létě nebo na podzim, ale pokud to úvazkové možnosti dovolují, vyhovuji žádostem o přidělení k vybranému pedagogovi, zejména pokud u něj student konzultoval již před přijetím. Se svým budoucím pedagogem by měl student co nejdříve sestavit plán repertoáru. První ročník bývá pro některé studenty velmi náročný a nezáleží to ani tak na jejich kvalitě, jako spíše na zralosti. Čeká je totiž malý šok v podobě nutnosti postavit se na vlastní nohy. Tak například já se snažím, aby si moji studenti sami navrhli repertoár, samozřejmě jim do toho často mluvím. Oni pak chodí s již přečtenými skladbami a s nějakým vlastním názorem. Při za-

dání si samozřejmě popovídáme o obsahu i o úskalích skladby, včetně technických detailů, ale jen výjimečně se bavíme o dynamice nebo volbě prstokladu. Na co pravidelně narážím u nových studentů, je jejich ledabylost ve volbě notových edic. Často nechápou výhody tvůrčí práce s urtextem, bojí se toho a drží se raději nepravdivých edic, kde nacházíme vedle zavádějící artikulace či frázování i zcela jiné noty. Pak následuje zděšení – jak si editor mohl troufnout přepsat Bacha nebo Janáčka? No ale to už předbíhám...

Pokud se takovému studentovi podaří postavit na vlastní nohy a opatří si v knihovně správné noty, může očekávat už v prvním ročníku něco pěkného a motivujícího?

Jistě. Pokud je dost pilný, může se například přihlásit do konkurzu na místo sólisty orchestrálního koncertu, může se podílet na nejrůznějších projektech katedry, sólových i komorních, může být katedrou vybrán na koncert mezinárodního janáčkovského festivalu. Může nahrávat v našem profesionálním studiu. Může se zúčastnit mezinárodních soutěží, mezinárodních výměnných koncertů. No a ty nejlepší studenty s výraznými soutěžními výsledky navrhujeme na tzv. prémiovou listinu mladých interpretů Nadace český hudební fond, takže mají možnost vystupovat v rámci sítě českých Kruhů přátel hudby. Pro příští sezonu jsou mezi čtyřmi vybranými pianisty dva naši a to nás velmi těší.

Mezinárodní spolupráce Katedry klavírní interpretace

Díky narůstajícím možnostem mezinárodních výměn a řadě osobních kontaktů má klavírní katedra možnost obhatit obzory studentů JAMU o řadu akcí. V roce 2016 budou na program např. výměnné koncerty s VŠMU Bratislava, KUG Graz, Akademií Katowice, též pedagogické výměny s uvedenými školami. Vedle tradičních partnerství se rozvíjí také kontakty s kolegy v Bergenu a Rejkjavíku, kteří navštívili JAMU v minulém roce a projevíli zájem o větší spolupráci.

Z nejbližších akcí, které se budou odehrávat přímo v budově HF JAMU, vybíráme následující **a srdečně zveme zájemce z řad konzervatoří a hudebních škol.** (kontaktní adresa: jirasky@jamu.cz)

10. března 2016, 16:00 Aula HF JAMU

Koncert studentů VŠMU – v rámci projektu „Rachmaninov for 4 hands“
zazní skladby čtyřruční a šestiruční a skladby pro dva klavíry

19. – 22. dubna 2016 HF JAMU

prof. Fiammetta Facchini z Conservatorio Pierluigi da Palestrina v Cagliari:
komorní klavír, přednáška, koncert a masterclass

20. dubna 16:00 HF JAMU

Přednáška a koncert na téma „Italská komorní hudba pro housle a klavír“
(v jednání je též termín 21. dubna, 16 hod.),
spoluúčinkuje Ludovico Tramma – housle

Masterclass proběhne ve dnech:

- 19. dubna odpoledne
- 20. a 21. dubna dopoledne i odpoledne
- případně podle počtu přihlášených i 22. dubna dopoledne
- vítána účast komorních souborů s klavírem (duo, trio atd.)

28. – 29. dubna 2016 HF JAMU

Hostování pedagogů a studentů Kunst Universität Graz

- 28. dubna, 13:00-16:00 masterclass (prof. Ayami Ikeba, prof. Otto Niederdorfer)
- 28. dubna, 16:00 – Výměnný koncert studentů KUG (Jieun Lim – Korea, King Yi Foong – Malajsie, Lukáš Píš – Slovensko)
- 29. dubna, 11:00 – recitál Yasuyo Segawa (Japonsko) – klavírní tvorba pro levou ruku
- 29. dubna, 9:00-13:00 masterclass (prof. Ayami Ikeba, prof. Otto Niederdorfer)

18. května 2016, 16:00 HF JAMU

Výměnný koncert studentů Akademie v Katovicích

prof. A. Ikeba

prof. O. Niederdorfer

Yasuyo Segawa

prof. F. Facchini a L. Tramma

Univerzita třetího věku na Katedře klavírní interpretace

V rámci pilotního projektu Univerzity třetího věku (U3V) Hudební fakulty JAMU zpracovala klavírní katedra ucelenou přednáškovou řadu, která se poprvé uskutečnila v zimním semestru tohoto akademického roku. Vzhledem k nárůstu počtu posluchačů, kterých je nyní více než padesát, realizujeme kurz v letním semestru již ve dvou paralelních bězích. V souboru dvanácti dvouhodinových pátečních přednášek posluchačům přibližujeme nejvýznamnější světové klavírní tvůrce, jejich mistrovská díla i osudy, historii a vývoj klavíru a také nejvýznamnější interprety minulosti. Přednášky jsou doplněny audiovizuálními ukázkami a přímými interpretačními ukázkami lektorů.

Při výuce v zimním semestru bylo pro nás překvapující zjištění, jak hluboké znalosti mají amatérští hudebníci a posluchači našich abonentních koncertů, kteří tvořili jakýsi základ posluchačů U3V. Nejčastěji jsou to lidé se vzděláním v jiných oborech, avšak s hudebním citem a talentem. Už na první přednášce jsem pochopil, s kým mám tu čest, když jsem namísto Mozarta omylem spustil necelou vteřinu zvukové ukázky Schubertova Impromptu f moll. A hned se z řad posluchačů ozvalo - „Schubert?“. Byl jsem též obohacen několika pěknými nahrávkami, které rozhodně nepatří do středního proudu klasické klavírní interpretace, naopak je znají pouze „fajnšmekři“. Zároveň jsem zaznamenal silnou empatii a citový vztah k hudbě, který u mladších generací není běžný. Je výborné, že tito lidé tvoří poučené publikum s vlastním vkusem, neovlivněným slávou a reklamou. Jako přednášející jsem se dozvěděl i leccos pro mne úplně nového, například jak zní vynikající klavír zapomenutého brněnského výrobce z roku 1805. Poučení bylo tedy oboustranné. Pro následující akademické roky počítáme s částečnou obměnou témat i lektorů.

Za tým přednášejících U3V
doc. Jan Jiraský, Ph.D.

Kurz U3V „Básníci klavíru“

12 přednášek pedagogů Katedry klavírní interpretace

Přihlásit se může každý od 55 let bez ohledu na vzdělání.

Zápisné za celý cyklus činí 980 Kč.

Více informací na tel. čísle 542 591 638 či na mailu:
hrubsova@jamu.cz.

Přihlášky: <http://hf.jamu.cz/aktuality/na-hudebni-fakulte-se-oteviraji-dalsi-dva-kurzy-univerzity-tretiho-veku.html>

PŘEDNÁŠKY SE KONAJÍ VŽDY V PÁTEK OD 13.30 DO 15.10 A OD 15.30 DO 17.10

PÁ 4. BŘEZNA 2016

JAN JIRASKÝ: „S kladívky a bez brk“

Klavír byl na počátku 18. století nazýván cembalo con martellini e senza penne (s kladívky a bez brk). Během 18. a 19. století se rychle vyvíjel a stal se nejoblíbenějším hudebním nástrojem. Přednáška je věnována jak historickým zajímavostem, tak i vlastnostem současných nástrojů jednotlivých výrobců. *učebna 114 (s výletem na učebnu 330)*

PÁ 11. BŘEZNA 2016

JAN JIRASKÝ: „Starý zákon klavírní hudby“

J. S. Bach a jeho Dobře temperovaný klavír ovlivnili celou další budoucnost klavírní hudby. Nadčasové dílo skýtá i tři staletí od svého vzniku mnoho pozoruhodných otázek. *učebna 114*

PÁ 18. BŘEZNA 2016

DANIELA VELEBOVÁ: „Velké osobnosti klasicismu v zrcadle klavírní literatury – Joseph Haydn“

„Papá Haydn“ přežil své žáky, od kterých se sám i učil. Charakteristika osobnosti skladatele, klíčové životní momenty a jejich průměty do klavírního díla. *učebna 210*

PÁ 1. DUBNA 2016

DANIELA VELEBOVÁ: „Velké osobnosti klasicismu v zrcadle klavírní literatury – W. A. Mozart“

Žil naplno. Málokdo rozuměl jeho vtípkům. Moll užíval jen zřídkka, ale pak to stálo za to. Charakteristika osobnosti skladatele, klíčové životní momenty a jejich průměty do klavírního díla. *učebna 210*

PÁ 8. DUBNA 2016

DANIELA VELEBOVÁ: „Velké osobnosti klasicismu v zrcadle klavírní literatury – L. van Beethoven“

V životě i ve své hudbě říkal Beethoven věci jaksi přímo a pravdivě. Charakteristika osobnosti skladatele, klíčové životní momenty a jejich průměty do klavírního díla. *učebna 210*

PÁ 15. DUBNA 2016

ALICE RAJNOHOVÁ: „Vitulka u klavíru“

Vítězslava Kaprálová by vloni oslavila 100. narozeniny, kdyby jí osud nenadělil pouhých 25 let života. Její klavírní dílo stále získává na oblibě. *učebna 114*

PÁ 29. DUBNA 2016

JAN JIRASKÝ: „Řeč v hudbě – hudba v řeči“

V dnešním globalizovaném světě si musí interpret doslova přestovat cit pro národní kultury a charaktery, z nichž vyrůstala tvorba nejednoho skladatele. Právě jazyk je vedle folklóru jedním ze zajímavých vodítek stylové interpretace. *učebna 114*

PÁ 6. KVĚTNA 2016

HELENA WEISER: „Slavní klavírní interpreti minulosti“

Zlatá éra klavírního umění zasáhla až do doby rozvoje významu zvuku a obrazu. Díky tomu máme možnost i dnes posoudit umění dávno zapomenutých osobností klavírní interpretace a porovnat je s jejich mladšími kolegy. *učebna 114*

PÁ 13. KVĚTNA 2016

VLADIMÍRA SLÁVIKOVÁ: „Básníci klavíru – F. Chopin“

Jeho prsty překrásně zpívaly, kouzly, pluly a tančily v klávesách. A díky jeho skladbám může tento pocit zažít každý klavírista. *učebna 114*

PÁ 20. KVĚTNA 2016

VLADIMÍRA SLÁVIKOVÁ: „Básníci klavíru – R. Schumann“

Mystický německý romantik, který ovlivnil mnoho svých nástupců. *učebna 114*

PÁ 27. KVĚTNA 2016

JAN JIRASKÝ: „Básníci klavíru – F. Liszt, B. Smetana, E. Grieg“

Národní kultury ovládly romantickou klavírní scénu. Tvorba jednotlivých autorů je vždy originální, zároveň má mnoho společného. *učebna 114*

PÁ 3. ČERVNA 2016

JAN JIRASKÝ: „Lev s bílou hřívou“

Leoš Janáček (říkal si Leo, Lev) patří dnes k nejhranějším skladatelům 20. století. Jeho klavírní dílo se vyjímá v repertoáru světových pianistů. Jak vznikaly jeho skladby a čím jsou skutečně inspirovány? *učebna 205*

Rozhovor s profesorem Jiřím Doleželem

„Člověk stále musí v sobě hledat jakýsi klid, soulad s přírodou, všechno co je nahoře je i dole, co je dole, je i nahoře.“

Mezi prvními otázkami bych se Vás, pane profesore, ráda zeptala, jaké jsou Vaše vzpomínky na dětství. Co Vás k nástroji přivedlo?

Nepochybně rodiče, kteří byli amatérskými muzikanty, tatínek hrál na housle a maminka zpívala. Tatínek mě jako kluka brávil na koncerty, a i když se mně tam chtělo často spíš spát, tak jsem si přece jenom zvykal na muziku. Ke klavíru jsem se dostal, protože jsme měli možnost lacině koupit starý klavír s vídeňskou mechanikou.

Jako každý pianista jste pravděpodobně musel již v mládí intenzivně cvičit. Co bylo Vaší motivací ke cvičení?

Už se nepamatuji, ale určitě jsem necvičil příliš dlouho. Cvičil jsem málo, často se mi nechťelo, takže jsem skladby pouze přehrával v celku jako každé dítě.

Jak probíhaly Vaše hodiny s Vašimi profesory? Jakým způsobem byla výuka vedena ve srovnání s dnešní dobou? Vzpomněl byste si, z čeho jste se učil? Například z jaké klavírní školy jste se učil a na co Vaši pedagogové kladli při výuce důraz?

Moje paní učitelka, Marie Jánská, byla velice hodná a trpělivá. Dbala zejména na správné držení ruky a pohyb prstů. Hráli jsme stupnice a akordy, ale vůbec si nepamatuji, že bych hrál jako dítě Bacha, ale zase jsme hráli hodně přednesových skladbiček.

Tehdy se ještě učilo z Bayerovy školy a pak z takových dávno zapomenutých sborníků, jako například od Josefa

Flegla, nic jiného nebylo nebo si to už nepamatuji.

Účastnil jste se jako dítě klavírních soutěží? Jak to vlastně bylo s klavírními soutěžemi v době Vašeho mládí?

Tehdy nebyly žádné soutěže. Byly soukromé hudební školy, já jsem též chodil na soukromou školu v Králově Poli. Tuto školu vedl houslista pan Drápa, který hrál v brněnské opeře.

Jaký vliv měl na Vaši kariéru předchozí politický režim? Možnosti tehdejší doby v porovnání s dnešní byly určité limitované. Je zde něco, co Vám bylo díky tomu znemožněno?

Tehdejší možnosti byly samozřejmě limitované. Žádné cesty do zahraničí, všechno bylo uzavřené, byli jsme v takové kleci. Poprvé jsem se dostal za hranice, až když jsem začal učit na konzervatoři, pamatuji se, jak jsme s velkou slávou vyjeli do tehdejší NDR

(Německá demokratická republika) do nedalekých Drážďan. Zkrátka bylo zde politické dusno, ovšem možnosti hraní se vždycky našly.

Brzy jsem získal určité známosti na zdejší koncertní agentuře, která sídlila v Besedním domě a ta organizovala koncerty. Posílali nás na akce zejména v Jihomoravském kraji, ale i do jiných krajů a tyto koncerty se pořádaly hlavně k různým politickým výročím. Nám to bylo ale jedno, hlavně že jsme měli možnost hrát. Občas tak docházelo k takovým úsměvným situacím, že k říjnové revoluci jsme museli hrát něco ruského a sovětského a my jsme tam hráli Beethovena, Mozarta a vše, co jsme si potřebovali obehřát. Vždycky se to nějak obhájilo, třeba tím, že Beethoven se ve svém díle inspiroval Velkou francouzskou revolucí.

Máte nějaké úsměvné vzpomínky ze studijních let?

Protože se stále něco slavilo, vzpomínám, jak jeden funkcionář se překl

při nějakém výročí a prohlásil: „V roce 39, když nás přepadl soudruh Hitler...“ a pokračoval.

V průběhu mnoha let Vaší koncertní a pedagogické činnosti se určité mnohé změnilo. Mohl byste nám tedy říci, jaký je na to Váš pohled?

Na pedagogy mám pěkné vzpomínky, protože na konzervatoři mě učil žák Kurzův, profesor Vilém Vaňura. Tento pan profesor měl nedostatek v tom, že byl příliš hodný. Na JAMU jsem byl žákem doktora Kundery a to bylo úplně něco jiného. Musel jsem strašně moc cvičit, protože jsem byl na tom dost špatně technicky a musel jsem moc věcí dohánět. Navíc doktor Kundera nás vedl k tomu, abychom znali muziku ze široka. Vyžadoval, abychom chodili na opery, na symfonické koncerty a znali opery, symfonie a činohry, protože to všechno spolu v hudbě souvisí. Díky tomu jsem byl od rána do noci obklopený hudbou, buď jsem cvičil, nebo jsem byl ve škole, případně pak na koncertě nebo v divadle.

Jak byla v porovnání s dnešní dobou lidmi přijímána vážná hudba? Pozorujete zde nějaké změny, co se týče účasti na koncertech vážné hudby?

Oproti tehdejšímu časům se zase tak moc nezměnilo. Vždy tu byli ně-

jací lidé, kteří rádi chodili na koncerty vážné hudby, a zároveň i lidé, kteří této hudbě nerozuměli. Zkrátka kdo si chce poslechnout vážnou hudbu, tak na koncert jde, kdo nechce, nemusí, nevidím tu zase tak zásadní rozdíl. Vždy tu byl kádr posluchačů vážných koncertů a pak těch, kterým to nic neříká.

Jak známo, jako klavírista jste se zaměřoval především na oblast komorní hry a také na korepetici baletu. Co Vás na této práci přitahovalo?

Ano, zaměřoval jsem se opravdu od začátku na oblast komorní hry. Už na

konzervatoři jsem musel hodně doprovázet a já jsem se nebránil. Hrál jsem ve spoustě komorních seskupení – nejčastěji v triu nebo v kvintetu – a nedělalo mi to potíže. Musím říct, že této oblasti hudby jsem se věnoval rád.

Korepetici baletu jsem nijak rád nedělal. Dostal jsem se k ní přes mého švagra, který byl bývalý tanečník a stal se ředitelem taneční konzervatoře. Pořád tam nutně potřebovali korepetitora, zlákali mě alespoň na částečný úvazek. Navíc i má sestra byla členkou brněnského baletu, takže tam byly taky určité kontakty, ale že bych to nějak zvlášť miloval, to ne.

V roce 1985 jsme založili soubor s názvem Musica cameralis, který se věnoval barokní a soudobé hudbě. Musica cameralis měla čtyři hráče v obsazení flétna, hoboj, violoncello a klavír. Projedli jsme celou republiku od Slovenska až po Mariánské Lázně i Lužici a Německo.

Začal jsem také spolupracovat s řadou operních zpěváků, zejména s barytonistou Pavlem Kamasem a s ním jsme dělali koncerty ve Slovinsku, Chorvatsku či Polsku. Nešlo jenom o operní árie, které jsou poněkud lehčí, ale i o cykly písní autorů, jako byl například Čajkovskij, Schumann, Dvo-

řák, případně i soudobí skladatelé. To všechno jsou cykly, kde je klavírní part dosti těžký.

Těžké bylo i odloučení od rodiny během mého pedagogického a koncertního působení v Jižní Koreji v roce 1997.

Mnohokrát jste pro své přednášky zvolil téma o českých skladatelích. Co Vás na našich skladatelích přitahuje nejvíce? (Nejsou to náhodou folklorní prvky v dílech těchto skladatelů, které měly možná ještě o to silnější význam v předchozím politickém režimu?)

Pokud jde o přednášky na téma o českých skladatelích, tak těch bylo spousta. Přednášel jsem ve všech možných městech, při příležitostech soutěží a tak dále.

Folklorní prvky sice taky, ale nejsem to. Doktor Kundera nás naučil rozumět Janáčkově, čehož si na něm dodnes velmi vážím. U Janáčka je důležité pochopit styl, protože ona to vůbec není nějaká nepochopitelná hudba, ale musí se jí rozumět. U Smetany a Dvořáka jde jednak o virtuozitu a o vystižení českého ducha.

Kolik Vašich publikací a nahrávek je dnes dostupných?

Publikace „Jak hrát Janáčka“ je stále dostupná. „Polka v díle Bedřicha Smetany“ byla tak trochu na objednávku. Když jsme jeli do Gdaňska na Akademii Muzycznu, chtěli tam nějakou přednášku. Nešlo o polku jako tanec, ale o vyjádření českého ducha. Nejedná se tedy o rozbor klavírních skladeb, ale o polku jako takovou ve Smetanově díle.

Nahrávky byly v rozhlasu Brno i Bratislava. Hráli jsme například Beethovenovy sonáty pro violoncello a klavír, ale nahrávky asi už neexistují, ono jich už spousta bylo smazáno. Mám doma pouze jedno CD s Schumannovým cyklem „Lístky do památníku“, ale možná bych mohl najít ještě něco dalšího.

A co Vaše děti, živí se také vážnou hudbou?

Pokud jde o děti, dcera se učila hrát na klavír, pak vystudovala taneční konzervatoř. Dnes žije v Rakousku a k tomuto umění má blízko, protože jednak učí rytmiku a jednou za půl roku dělá choreografii. Naposledy měla premié-

ru v Badenu, ale měla už i choreografii ve Vídni, například Prodanou nevěstu, takže ta je s tímto kumštem v souladu docela často. Na syna ale mohu být taky pyšný, protože pracuje jako státní zástupce na státním zastupitelství v Brně.

Nedávno jste oslavil již 85. narozeniny. Ve Vašem věku je přímo obdivuhodné, že stále máte tolik životní energie a trpělivost učit. Co je Vaším skrytým receptem? Že by hudba?

Člověk stále musí v sobě hledat jakýsi klid, soulad s přírodou, všechno co je nahoře je i dole, co je dole, je i nahoře. Nevím, jestli tomu všichni rozumí. Nejlépe se cítím, když vstoupím do lesa a nejhůř je mně, když vstoupím někam, kde je spousta lidí. To už ale asi tak přichází s věkem. Pokud jde o životní energii, tak je určitě důležitá trpělivost. Zde sehrála velkou roli moje manželka se svým pochopením a trpělivostí. Bez ní bych se té pětadesátky nedožil.

Hudba je určitý recept, protože i když je člověk někdy hodně unavený a pak přijde student, ať už tu skladbu umí nebo neumí, a začne se s ní prát, tak člověk dostane určitý impuls, chuť pomoci a náladu pracovat.

Co byste současné generaci mladých klavíristů doporučil?

Samozřejmě strašně moc pít a hlavně víc pokory. Na rozdíl od naší generace vidím, že dnešní studenti umí – někdy i oprávněně kritizovat a až příliš často hodnotit. Spíš by ale měli vycházet z toho, co sami umí a před každým skladatelem se nejdříve poklonit a ne hned vynášet velké soudy.

Ptala se BcA. Lucie Kubátová,
odpovídal prof. Jiří Doležal

Příběhy vertikál

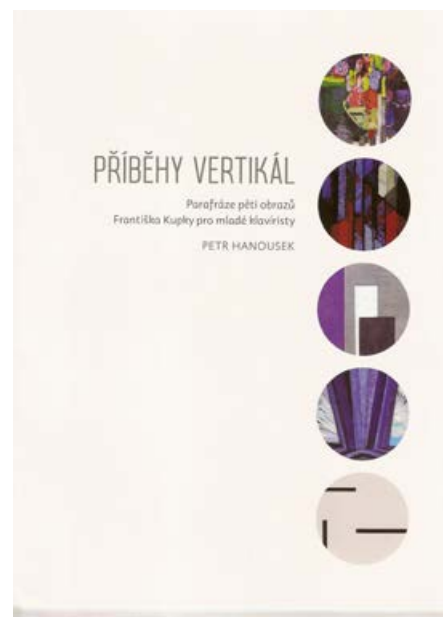
Paralely mezi výtvarným uměním a hudbou přitahují Petra Hanouska celý život. A tak pro ty, co ho znají, nebylo zase tak velkým překvapením, že vznikly klavírní skladby inspirované obrazy českého malíře Františka Kupky. Pět parafrází na Kupkovy obrazy je určeno dětem a zrcadlí se v nich celoživotní autorovy zkušenosti s výukou začínajících klavíristů a také s vedením improvizčních lekcí v rámci letních mikulovských klavírních kurzů Audaces Fortuna Iuvat.

Nemá jistě smysl popisovat jednotlivé skladby, přišli byste tak o dobrodružství spojené s objevováním, které má Petr Hanousek na mysli, když svůj cyklus věnuje mimo jiné hledajícím kolegům. Konec konců v krásně graficky vyvedené publikaci najdete nejen reprodukce Kupkových děl, malířovy citáty, ale také stručné skladatelovy

komentáře k hudebnímu materiálu, ze kterého vychází. Teď už jen můžete začít objevovat akord A dur v jiném světle (I. Klávesy piana – Jezero), hudební architekturu (II. Katedrála), akordická centra (III. Vertikální plány), modrou barvu v klavírních tónech (IV. Tvar modré), vertikální a horizontální linie (V. Abstraktní malba).

Nečekejte ovšem jen hru se zvukovými barvami, i když tu skladatel bohatě využívá pedalizaci, efekt němě stisknutých kláves či clustry. Struktura každé ze skladeb je promyšlená a zejména jejich rytmická stránka může dát dětem zabrat. Mnohé tu více než jinde bude záležet na učiteli – jak dítě nadchne, inspiruje, vede. Tak jako říká Peter Graham v předmluvě k Jinakostem, další nedávno vydané skvělé novince pro začínající klavíristy: „Pokud v tom má učitel jasno...“

Mimochodem – celé Příběhy vertikál jsme měli s kolegy možnost slyšet v autorově podání na závěr pracovní porady ZUŠ Vladislava Vančury v Háji ve Slezsku, kde Petr Hanousek ředí. Představa, že by takto probíhala každá porada, je velmi lákavá – ostatně autor už se zabývá myšlenkami na

„Kupkoviny II“, a tak se mají nejen malí klavíristé, ale i jejich učitelé na co těšit.

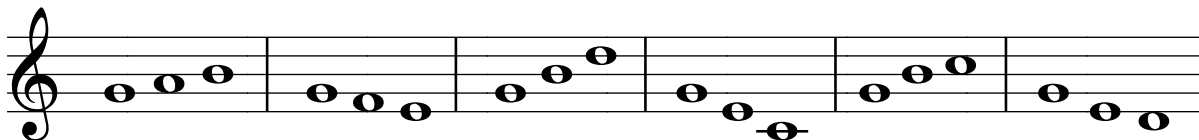
(K tématu vydal Petr Hanousek také text *Obrazy Františka Kupky*, vyšlo v časopise *Pianissimo*, listopad 2014 a v publikaci *Návraty hudební i poetické*, autoři Petr a Jan Hanouskovi, 2014)

Mgr. Jana Adámková, Ph.D.

CHYTRÉ ČTENÍ

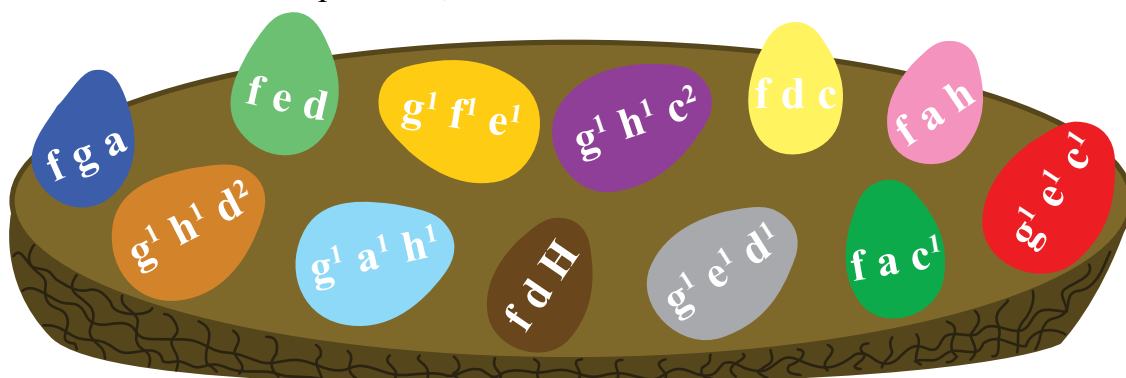
 Vybarvi a přečti jen první noty v každém taktu. Je na nich něco zajímavého? Všechny jsou _____.

 Nyní se podívej vždy na *celý takt najednou* a dobře zvaž, zda vidíš nějakou z těchto možností:
a) sousední tóny směrem nahoru nebo dolů (*sekundy*)
b) noty skákající z linky na linku nahoru nebo dolů (*tercie*)
c) kombinaci sousedních a skákajících tónů

 Teď už noty v G klíči přečti, ale usnadni si to! Přeci víš, zda jde o *sousedky/sekundy* nebo musíš v abecedě skákat (*tercie*).

Přečtené trojice not hned spoj se správnými vajíčky, jen musíš dávat pozor na čísla oktáv a na malá a velká písmena, která značí malou a velkou oktávu.

 V basovém klíči postupuj stejně:
a) vybarvi a přečti jen první noty v taktech
b) prohlédni, jak postupují noty v taktech
c) čti noty a spoj je se správnými odpověďmi ve zbylých okénkách

 Nyní čti noty v obou osnovách znovu, ale zkus je u toho zpívat. Nezapomeň si představit, jestli vidíš sekundu nebo tercii, půjde ti to lépe.

 Dopiš nad trojice not nejvhodnější prstoklad: v G klíči pro pravou ruku, v F klíči pro levou ruku. Někde je i více možností.

 Přečti a zazpívej noty v obou osnovách znovu, ale tentokrát zahraj první tón a po zazpívání si celou skupinku not zahraj pro kontrolu. Vyhovuje ti tvůj prstoklad?

Instruktivní literatura pro klavír ve tvorbě skladatelů působících v Brně: Leoš Janáček a jeho žáci

Obrázek 1: Leoš Janáček

Odkaz Leoše Janáčka, který se dnes stále více dostává do popředí zájmu nejen u nás, ale zejména ve světě, můžeme představit i menším dětem. Buď v podobě několika miniatur, úryvků jeho velkých operních či sborových děl, či skrze národní tance, které sám Janáček sbíral a upravoval.

Dílo:

- Vzpomínka – ve sbírce Moravští skladatelé mládeži (6. r.)
- Na památku (6. r.)
- Klavírní miniatury I. – Intimní skici (4. – 5. r.)
- Klavírní miniatury II. – Moravské tance (6. r. – II. cyklus)
- Ej, danaj!, Čeladenský, Pilky (3. – 4. r.)
- Národní tance na Moravě (I. a II. cyklus)
- Po zarostlém chodníčku I. (II. cyklus)
- Z díla Leoše Janáčka I., II. – výběr a úprava ve čtyřruční verzi (2. – 6. r.)

Vzpomínka je krátká jednostránková skladbička, jejíž téma je postavené na jediném motivu, sledu lomených tercií v rozmezí kvinty. Motiv dále zazní v různých polohách a změnách např. s lydičkou kvartou nebo v celotónovém sledu, čímž se mění jeho hudební charakter. Levá ruka odpovídá pravé motivkem v inverzi, je zde také prodleva a vyvrcholení motivu do sčásovky. Drobná skladbička ukazuje originální mluvu Janáčkovu a rozhodně by měla patřit do kmenového repertoáru hudebních škol. Byla napsána krátce před smrtí 8. 5. 1928 na žádost jihoslovenského skladatele Miloje Milojeviče pro srbský hudební časopis.

Do drobných skladbiček patří též příležitostná miniatura **Na památku**, inspirovaná mottem Elišky Krásnohorské: „*Dej mi na památku všecko, co tě rmoutí, všecko, co tě bolí.*“¹ Bolestná skladbička v As dur je celá psána v 2/4 taktu se čtvrtovou s dvěma tečkami a šestnáctinovou notou, což dodává charakteru na naléhavosti. Jednostránková skladbička se může hrát již v 5. či 6. ročníku. Je uveřejněna také v Klavírních miniaturách.

První sešit nazvaný **Klavírní miniatury – Intimní skici** vyšel roku 1994. Jedná se o nově nalezené skici L. Janáčka, které byly na některých místech editory dopsány tak, aby mohly být samostatně hrány. Skladby tohoto sešitu pochází z Janáčkovy tzv. Intimního deníku, dále z období seznámení se s tehdy mladou Zdeňkou Schulzovou, a také z doby, kdy byl Janáček zamilován do paní Kamily. Obsahuje tyto části: Malostranský palác, Bez názvu, Melodie, Moderato, Jen slepý osud?, Aby už se nemohlo jíti nikdy zpět, Zlatý kroužek, Čekám tě, Rondo, Na památ-

¹ JANÁČEK, L. Na památku. Praha: Bärenreiter Editio Supraphon, 1979. Str. 6.

ku, Svě Olze, Ukolébavka a Narodil se Kristus Pán.

Čistě hudební zveřejnění bez popisu tanců vzniklo až roku 1995 pod názvem **Klavírní miniatury – Moravské tance**, sešit II. K původním tancům jsou zde přidáné čtyři nově nalezené a nepublikované tance: Dymák, Srňátko, Řezníček a Zezulenka. Dále se v některých tancích nalézají jiné varianty klavírních doprovodů, které taktéž nebyly dosud vydané.

Ej, danaj!, Čeladenský a Pilky jsou moravské tance. Ej, danaj! má bohatší stylizaci a část tance je v rekrutské scéně Její Pastorkyně. Čeladenský a Pilky jsou ve faktuře prostší a byly složeny roku 1905.

V letech 1891 – 1893 vyšly 3 sešity klavírních úprav tanců: **Národní tance na Moravě**. Autoři Lucie Bakešová, Xaverie Běhálková, Martin Zeman a zejména Leoš Janáček sesbírali 21 tanců z pěti hlavních oblastí Moravy. V novém vydání z roku 1953 přidal Bohumír Štědroň k těmto tancům ještě dva Lašské tance Čeladenský a Pilky. Všechny jsou napsány pro klavír, pouze dva z nich pro zpěv a klavír. V příloze je uvedeno 12 tanců ve čtyřruční úpravě. Tance jsou opatřeny popisem a návodem, jak je správně zatančit. Janáček harmonizoval každý tanec jednoduchými spoji, všiml si přesného charakteru jak v pohybu, tak v hudbě. Napodoboval zvuk cimbálu, gajd a zejména se zabýval harmonickými spoji specificky používanými v dané oblasti Moravy. Sbíрка je proto jedním z nejvhodnějších materiálů k poznání harmonizace lidových písní a celkového charakteru. Může být využita na všech stupních ZUŠ.

K vrcholným klavírním skladbám L. Janáčka patří bezesporu cyklus **Pozarostlém chodníčku I.**, který nebyl zamýšlen jako instruktivní literatura, přesto jej zde informativně uvádím. Na hudebních školách se běžně některé části hrávají, a i když skladby L. Janáčka vyžadují již hudebně vyspělého pianistu, pečlivým výběrem můžeme žáka seznámit se skladebným projevem Janáčka již v 7. ročníku a ve II. cyklu ZUŠ.

Výběr a výňatky z děl L. Janáčka ve snadné čtyřruční úpravě obsahuje sbírka Elišky Kleinové a Miroslava Raichla **Z díla Leoše Janáčka I. a z díla Leoše Janáčka II.** První díl obsahuje: Příhody Lišky Bystroušky – sbor lištiček (3. dějství), píseň Harašty (3. dějství), Káťa Kabanová – píseň Kudrjáše (2. dějství), píseň Varvary a Kudrjáše (2. dějství), píseň Kudrjáše a Varvary (2. dějství), Její pastorkyňa – sbor rekrutů (1. dějství), přehra k 3. dějství, sbor děvčat (3. dějství), Lašské tance – Starodávny II., Pilky. Úpravy těchto skladeb jsou vhodné pro 4. – 7. ročník. Druhý díl je seskládán z náročnějších vět a úseků z oper či ze symfonických děl, ale ve snadné úpravě pro 5. – 7. ročník. Obsahuje části: Její pastorkyňa – sbor rekrutů (1. dějství), ensemble a sbor (1. dějství), Káťa Kabanová – příchod Káti (1. dějství), loučení Káti s Borisem (3. dějství), Příhody Lišky Bystroušky – baletní hudba (2. dějství), Sinfonietta – 1. věta, část 3. věty, Taras Bulba – závěr 3. části.

Klavírní díla žáků L. Janáčka

První generace zahrnuje přímé žáky Leoše Janáčka. Až na Josefa Holuba, houslistu, byli všichni klavíristé nebo varhaníci, a to se v jejich tvorbě zřetelně odráželo. V některých dílech spatřujeme nejen vliv L. Janáčka, ale také Vítězslava Nováka, u něhož mnozí též studovali. Stejně jako Janáček i tyto skladatelé byli ovlivněni zejména lidovou písní a většina z nich vydala nejednu sbírku lidových písní. Např. J. Kvapil a jeho sbírka Slováckých písní, Vincenc Šťastný a sbírka Tuřanských lidových písní, Kuncova Kytíčka lidových písní a mnohé další. Žáků L. Janáčka bylo

mnoho a ne všichni napsali instruktivní skladby pro děti. Takovým je např. Pavel Haas, který byl nejvíce ovlivněn L. Janáčkem a z jeho děl můžeme do instruktivní literatury elementárního stupně zařadit pouze skladbičku Šepetem, vydanou v rámci sbírky Moravští skladatelé mládeži.

1.1 Josef Černík

Obrázek 2: Josef Černík

*24. 1. 1880 Staříč u Místku – 24. 11. 1969 Brno. Vyšel z muzikantského prostředí a po čtyřletém gymnaziálním studiu v Uherském Hradišti přešel v letech 1896 – 1900 na středoškolský učitelský ústav v Příboře a Brně. Poté v letech 1904 – 1905 navštěvoval varhanickou školu v Brně, v letech 1906 – 1907 kompozici u Vítězslava Nováka a v letech 1919 – 1920 u Leoše Janáčka na jeho mistrovské škole. Celoživotně se věnoval nejen skladatelské, ale i pedagogické práci, a to na učitelském ústavu v Brně nebo v letech 1948 – 1951 jako přednášející hudební folkloristiky na JAMU.

Dílo:

- Jarní kvítka (1. r.)
- Letní kvítka (1. – 2. r.)
- Podzimní květy (1. – 2. r.)
- Z polí a luk (1. – 2. r.)
- Čmelák – ve sbírce Moravští skladatelé mládeži (2. r.)
- Hra barev (6. r. – II. cyklus)

Josef Černík věnuje dětem mnoho svých děl, zejména pro obor zpěv na všech stupních ZUŠ. Napsal několikadílnou sbírku Kytíčka z národních písní československých pro mládež obecných škol, sbírku Lidové písně slovácko – slovenské a různé další lidové písně.

Jarní kvítka – pět dětských obrázků pro klavír na dvě ruce s prstokladem od Ludvíka Kundery. Jednoduché skladbičky pro nejmenší děti s názvy Sněženka, Fialka, Sedmikráska, Pampeliška a Pomněnka jsou psány v houslovém i basovém klíči, na čtyřech řádcích a v každé skladbičce je využíván jiný druh úhozu - portamento, staccato či legato.

Letní kvítka – pět dětských obrázků pro klavír na dvě ruce s prstokladem opět od Ludvíka Kundery. V těchto skladbičkách chce autor představit květiny rostoucí v létě: Kopretina, Vlčí mák, Chrpa, Zvonek a Karafiát. Žák se naučí hru tercií, dvojhmaty v legatu či staccatu, odtahy a především, stejně jako u předchozího cyklu, pracuje na jasném vystižení charakteru skladbičky.

Podzimní květy – tři dětské obrázky pro klavír na dvě ruce. Prstokladem a pedalizací opatřil Ludvík Kundera. Obsahuje skladby Naháček – zde se melodicko – rytmický motiv střídá po taktech v pravé a levé ruce, Slunečnice – skládá se pouze z půlových not, často akordů, které jsou arpeggiovány, Jiřina – stejně jako u předchozích skladbiček je utvořena z hlavní myšlenky a v jednoduché formě.

Z polí a luk – dětské obrázky pro klavír byly zkomponovány v letech 1935 – 1936 a v 25 skladbičkách přibližují nejmenším dětem charakter zejména malých zvířátek: Světluška, Slunečko, Hrobařík, Zlatohlávek, Kovářík, Mravenec, Motýl, Cvrček, Čmelák, Kobylka, Skřivánek, Kos, Pěnkava, Kučák, Slávik, Slepíčka, Kohoutek, Kočíčka, Psíček, Zajíček, ale i Bříza, Osika, Lípa a Vrba. Jsou to velmi jednoduché skladby, ale nalezneme zde přesný cha-

rakter zvířátka, broučka, nebo i stromů a děti mohou velmi zaujmout a bavit.

Z instruktivního díla pro klavír nalézáme ve sbírce Moravští skladatelé mládeži miniaturu s názvem **Čmelák**. Celá skladbička je podepřena bzučením čmeláka – v basu opakované půltóny a nad ním běží obtížnější současná hra v terciích. Je převzata z cyklu „Z polí a luk“.

Ojedinělá je pak sbírka **Hra barev** – cyklus fresek pro klavír na dvě ruce, jejíž stylizace se zcela vymyká skladbám ostatních žáků L. Janáčka. Jedná se o pět krátkých skladeb: *Svítání, Luční kvítka, Divná směs, Veselá chvilka a Duha*. Poslední část je nejlehčí a může se použít již v 5. – 6. ročníku na ZUŠ. J. Černík píše tyto skladby velmi uvolněným stylem, zejména co se týče rytmu. Skladby mají fantazijní formu a zvukově jsou velmi barevné. Všechny skladby jsou psány ve vysokém diskantu, čímž autor docílí křehčí nálady a často v této poloze využívá akordy s arpeggiem. O rytmické uvolněnosti již svědčí samotné takty jako je 1/16, 8/16 a 4/8 ve Veselé chvilce, nebo střídání 2/8 a 3/8 taktu ve skladbě Divná směs a také střídání temp. Závěry skladeb působí neukončeně, s korunou. Skladatelovi jde, tak jak název vypovídá, o hru barev.

Cykly skladeb Jarní kvítka a Letní kvítka byly žel vydány pouze malým nákladem a dají se dnes nalézt pouze v knihovně v Písku.

1.2 Jan Kunc

*27. 3. 1883 Doubravice – 11. 9. 1976 Brno. Studoval u Leoše Janáčka na učitelském ústavu i na varhanické škole v Brně a u Karla Steckera a Karla Knittla pražskou konzervatoř. Vzdělání si ještě doplňoval soukromými hodinami u Vítězslava Nováka. Nejprve působil jako učitel na obecné škole v Brně, na středních školách vedl zpěv a později na varhanické škole se věnoval hře partitury a instrumentaci. Publikoval své posudky a kritiky do Lidových novin, Pelcových Rozhledů, Radikálních listů a Hudební revue. Krátce působil v Pra-

ze jako korepetitor a kapelník v Národním divadle a poté se vrátil do Brna, aby vyučoval skladbu na konzervatoři a byl i jejím tajemníkem. Roku 1923 – 1945 pak významně působil na ředitelském postu brněnské konzervatoře. V letech 1947 – 1948 zastával na JAMU funkci děkana a profesora skladby. Od

Obrázek 3: Jan Kunc

roku 1948 do roku 1952 vyučoval na Pedagogické fakultě brněnské univerzity. Během života obdržel mnohá významnění.

Dílo:

- Žertem – ve sbírce Moravští skladatelé mládeži (4. – 5. r.)
- Drobnosti op. 19 I. – Z pohádky (5. – 6. r.)
- Drobnosti op. 19 II. – Nálady I. (6. – 7. r.)
- Drobnosti op. 19 III. – Nálady II. (7. – II. cyklus)
- Líšeňské lidové tance (6. r. – II. cyklus)
- Miniatury (II. cyklus)
- Čtyři klavírní skladby op. 13 (II. cyklus)

Jan Kunc především po dlouhá léta vedl konzervatoř a při této náročné funkci, kterou dělal s poctivostí sobě vlastní, mu nezbývalo tolik času na

komponování. Přesto jeho odkaz tvoří hodnotné skladby. Píše zejména romantickým stylem a spíše než k Janáčkově má blíže k Vítězslavu Novákovi. Inspirace moravskou lidovou písní je hlavním znakem. Upravil např. v op. 17 „Slovácká“ 30 písní pro zpěv a klavír, rozdělených do dvou sešitů, kde je klavírní part prokomponován a výrazně exponován.

Jednostránková skladbička **Žertem** s vtipným staccatovým tématem je uveřejněna ve sbírce Moravští skladatelé mládeži. Byla zkomponována a zařazena jako poslední skladba v cyklu „Pět klavírních skladbiček“.

Klavírní cyklus **op. 19 Drobnosti** obsahuje tři sešity a v podtitulu je vždy psáno: „Klavírní skladbičky pro děti i velké lidi s dětským srdcem“. **Z pohádky** – Dudy, Kašpárkova maminka u kolovratu, Smuteční, Intermezzo, Trpaslík tančí a Šašek tančí. **Nálady I.** s šesti skladbami: Modlitba, V jasné a smírné náladě, První sněh, Lístek do památníku, S lehkou myslí a Vzpomínání. J. Kunc rád píše v tóninách s více bé, jako je Des dur nebo Ges dur. **Nálady II.** vydané roku 1923 zahrnují části: Hymnus, V rozmaru, Popěvek, Říkadlo, Miniatura z Radešína. Skladby nejsou psány čistě v klavírní stylizaci, a proto některé hmaty nejdou tzv. do ruky.

Líšeňské lidové tance obsahují 55 lidových tanců, které sebral a zapsal František Svoboda, ale pro klavír zharmonizoval Jan Kunc. Je to v mnoha ohledech podobná sbírka jako Janáčkovy Národní moravské tance. I když neobsahuje přesné popisy, jak se který tanec tančí, je pod každým číslem uveden název např. „Dupavá mazurka – kolový i hromadný tanec“. Autor píše v jasné lidové stylizaci, uvádí přesné tempové i metronomické údaje a dokonce připsuje i vteřinový odhad délky tance. Po technické stránce obsahují velké skoky v levé ruce nebo sled akordů v melodii. Některé jsou v těžší úpravě, jiné např. pomalejší tance jsou snadnější, a proto se sbírka dá využít

od 6. ročníku až po II. stupeň.

Miniatury op. 38 vznikly mezi lety 1956 – 1959 s částmi Andante, Scherzo, Smuteční, Veselé putování přírodou, Vivace, Andante, Scherzo, Polka, Smuteční, Scherzo.

Čtyři klavírní skladby op. 13 psal od roku 1906 do roku 1927 a pouze č. 2 má programní název Ukolébavka. Skladby jsou psány v písňové formě, silně inspirovány Novákem, což se odráží jak v harmonii, tak i v melodii a hodí se pro výrazově i technicky vyspělého žáka.

1.3 Vincenc Šťastný

*20. 1. 1885 Bystrc u Brna – 26. 1. 1971 Brno Tuřany. Navštěvoval v letech 1901 – 1905 učitelský ústav v Brně, kde se věnoval klavíru a varhanám u Marie Kuhlové a Maxe Koblížka. Dále se vzdělával od roku 1909 na varhanické škole u Leoše Janáčka. Od roku 1915 pracoval na hudební škole v Tuřanech a později se také stal jejím ředitelem. Mimoto byl pianistou

Obrázek 4: Vincenc Šťastný

brněnského rozhlasu², korepetoval houslistu Rudolfa Hájka a Vášu Příhodu, zpěvačku Marii Nussbaumovou-Fialovou, organizačně spolupracoval s Vladimírem Helfertem a mnohými dalšími. Zaměřoval se na doprovody lidových písní a upravil jich tak více než 1 200. Od českých, moravských, slovenských až po ruské, lužické, chor-

² Bývalý Radiojournal

vatské a slovinské písně. Tyto pak do svého repertoáru hojně přebíraly různé pěvecké sbory jako např. Vachův sbor moravských učitelek, pěvecký sbor Suk, pěvecký sbor Lumír atd.

Dílo:

- Moravské národní tance pro klavír (II. cyklus)

Mimo klavírních doprovodů k lidovým písním, vznikly **Moravské národní tance**, které slouží spíše ke koncertnímu provedení a jsou výrazově i technicky složitější. Ke změně charakteru využívá často tóninového skoku, v průběhu tance vždy několikrát mění základní stylizaci a snaží se jim dát virtuóznější podobu. Tato sbírka obsahuje 5 tanců: Jatelinka, Trojky, Coufavá, Sekerečka a Kožušek.

MgA. Šárka Bartošová

Pozn. redakce: pokračování najdete v dalším čísle Pianissima.

IMPROVIZACE

Krajinou snů a představ

Improvizace patří mezi zábavné chvílky ve výuce, kdy žáci i učitelé mohou povolit uzdu své fantazie, zapomenout na různá pravidla a nesnáze se čtením notového textu a ponořit se do poněkud jiného světa. Improvizační přehlídka **Hrajeme si pro radost** podporuje tvořivé schopnosti dětí a dává jim možnost předvést své improvizační nápady před publikem – posluchači Metodického centra, rodiči a učiteli dalších žáků přihlášených na tuto přehlídku, která se každý rok odehrává v krásném prostředí auly HF JAMU v Brně.

V tomto školním roce se přehlídka konala 21. listopadu 2015 a téma znělo

Krajinou snů a představ. Každý člověk má občas sny – někdy se jedná o denní snění (představy), jindy o noční sny (příjemné či nepříjemné). Přihlášení účastníci přehlídky si předem vytvořili vlastní improvizaci, která obsahově zapadala do určeného tématu. Na koncertě tak zazněly skladby s názvy Noční procházka, Touha po Vánocích, Žabí sen, Tajemné dálky, Sen o svatém Václavovi a další.

Kromě této připravené improvizace dostali účinkující hodinu před koncertem za úkol vymyslet ještě jednu novou improvizaci. Na výběr měli ze tří oblastí: **1. KRAJINA:** Jednalo se o pestré obrázky stromů, které měly na větvích místo listů různé velké barevné puntíky. Na tyto obrázky se přiložil průsvitný papír s notovou osnovou (způsob přiložení zcela závisel na improvizátorovi), do notové osnovy se přepsalo několik vybraných puntíků, které vytvořily melodii, na kterou se dalo improvizovat. Velikost přepsaných symbolů mohla vypovídat i o dynamice (velké = forte, malé = piano).

2. SNY: Další pomůcku k improvizaci představovaly tzv. lapače snů. O těchto ozdobách se spirituálním posláním se dočítáme: „Lapač snů zavěšují indi-

áni volně do místnosti nebo přímo za hlavu spícího. Podle staré legendy severoamerických indiánů se špatné sny zachytí v síti lapače a ráno jsou zničeny denním světlem. Ty dobré sklouznou po peříčku zpět do duše spícího.“ Žáci mohli v sítích dvou lapačů snů nalézt pouze špatné sny, tzv. noční můry (jednalo se o stočené lístečky s popisem zlého snu, např. Honí tě kostlivec po bytě, Všude kolem tebe syčí hadi, Honíš zloděje, Máš velkou žízeň, ale není čeho se napít a je stále větší horko atd.).

3. PŘEDSTAVY: Příjemnou náladu navozovaly tzv. pozitivní karty. Jednalo se o barevné karty s různými nakreslenými obrázky zobrazujícími fantazijním způsobem Vodopád, Jezero, Východ slunce, Větrník, Bublíný štěstí, Lasturu světla, Křídla, Lunu, Duhu, Zlaté světlo, Lekniny, Modrou planetu atd. Každá karta obsahovala i krátký text, který čtenáře pozitivně naladil (např. Z barev duhy sálá úžasná energie a síla, Lehounce foukni a proživej radost dítěte z roztočeného větrníku) a převládala na ní určitá barva. Po přečtení charakteristiky barev žáci dostali ještě přesnější představu o náladě vznikající improvizace. Všechny

obrazové a papírové pomůcky k improvizaci dostali účinkující po přehlídce v elektronické podobě (k pomůckám mají rovněž přístup posluchači Metodického centra).

Všichni žáci si s novou improvizací výborně poradili, a tak si publikum mohlo vyslechnout více než 11 připravených a ještě více zcela nových improvizací, které se lišily jak délkou, tak pojetím. Některé vycházely z klasicko-romantické literatury, jiné promlouvaly hudebním jazykem 21. století, objevila se i hra ve strunách či využití dalších předmětů vyluzujících zvuky (např. umělohmotné kelímky znázorňující utíkajícího kostlivce).

Improvizací přehlídky se v listopadu 2015 zúčastnilo celkem sedm škol (ZUŠ Žerotín, Olomouc, ZUŠ Znojmo, ZUŠ Karolinka, ZUŠ Háj ve Slezsku, ZUŠ Jihlava, ZUŠ Jožky Matěje Brušperk a ZUŠ Orchidea, Brno). Věříme, že i příští ročník improvizací přehlídky Hrajeme si pro radost přiláká stávající i nové zájemce a stane se potěšením pro zúčastněné žáky a inspirací pro přítomné pedagogy.

redakce pp

Kirill Gerstein: Dvě strany mince

Pianist č. 83 (duben-květen 2015)

Klasika nebo jazz – Kirill Gerstein mohl jít oběma směry. Čajkovskij, Bach a nová hudba jsou dnes ohniskem tohoto ruského virtuosa, ale všechno se může změnit, jak zjišťuje Jessica Du-chen.

Poté, co jsem dostihla Kirilla Gersteina, sedíme na kávě v centru Londýna a vůbec mě nepřekvapuje zjištění, že se svou mladou rodinou zakotvil v Berlíně – v současné době hlavním městem Evropy pro mladou generaci inteligentních, nápaditých a hudebně nadaných lidí. Gerstein, původem z Ruska, splňuje všechna tři kritéria. To všechno lze pochopit z reakcí na jeho nové CD *Imaginary Pictures*, které nabízí vzácné, ale velmi zajímavé sloučení Musorgského *Obrázků z výstavy se Schumannovým Karnevaelem*. „Gerstein se dostal hluboko,“ básnily New York Times a vychalovaly jeho „technickou jistotu, osobitou jemnost a dar vtáhnout posluchače i sebe samotného do nekončícího proudu hudby.“

Vysoký a tmavý, se sebekritickým smyslem pro humor, jiskrou v oku a srdečným, moudrým výrazem, má Gerstein evidentně dostatek energie dostát náročným očekáváním a velkým výzvám – to je něco, co ho, jak se zdá, vede mimořádnou hudební cestou.

A přitom by se snadno místo toho mohl stát jazzmanem. Narodil se ve Voroněži matce hudebnici a otci matematikovi: „Moje počáteční vzdělání bylo více zaměřeno na hudbu jako takovou, než přímo hru na piano,“ říká Gerstein. „Měl jsem nevirtuózní dětství. Až do deseti let jsem netrhl hodiny zběsilým hraním stupnic nebo Chopinových etud. Moje matka byla mojí první učitelkou solmizace, harmonie, teorie a sluchové analýzy – ale na klavír jsem zpočátku neměl dobré učitele, takže mě hraní ne-

přitahovalo a tím pádem mi ani nešlo moc dobře.“

Namísto toho byl ale nabádán hrát podle sluchu: „Moji rodiče měli poměrně velké množství jazzových nahrávek, takže jsem je poslouchal a snažil se je napodobit – a to byl v zásadě můj začátek.“ Hudební vkus domácnosti mu mimoto nabízel poznání různých druhů hudby a jejich prozkoumávání. V deseti letech změnil učitele klavíru a začal se

by byly více než prací na plný úvazek a nebylo by možné dělat obojí naplno,“ říká. „V šestnácti nebo sedmnácti letech se toto rozhodnutí zdálo nevyhnutelné. Takže jsem skončil s jazzem a dělal jsem ho už jen jako koníček.“

Poté studoval na Manhattan School of Music, kterou absolvoval, ještě než mu bylo dvacet. Své ruské kořeny znovuobjevil, když šel do Madridu studovat za Dmitrijem Baškirovem. „Opustil

Obrázek 1: Kirill Gerstein

více věnovat tomuto nástroji, vynahrazujíc si tak ztracený čas. „Ale moje vášeň pro jazz byla stále přítomna a chvíli to vypadalo, že bych mohl dělat obojí.“

Ve čtrnácti letech dostal Gerstein stipendium na Berklee College of Music v Bostonu poté, co absolvoval jejich letní kurz. Efekt přestěhování do Spojených států byl jako „vodopád“. V Rusku více prahнул po jazzové hudbě, ale tváří v tvář prakticky národnímu umění ve Státech se krmil veškerými hudebními pozitivy až do úplného přecpání.

„V tomto bodě, z filozofických i praktických důvodů, jsem se musel rozhodnout, protože obojí – klasika i jazz

jsem Rusko v ideálním věku – dostatečně mladý naučit se perfektně nový jazyk, bez větších obtíží přizpůsobivý novému prostředí Západu a zároveň dostatečně starý na to si všechno pamatovat,“ uvažuje. „Hovořím rusky stejně plynne, jako když jsem odtud odešel; je to přeci jen můj mateřský jazyk. A studium u Baškirova bylo v jistém smyslu jako návrat do atmosféry staré dobré moskevské konzervatoře.“

Tehdy byla Reina Sofia School of Music situována v komplexu bytů Madridského předměstí. „V jednom z domů v tomto komplexu Baškirov bydlel a zároveň učil dole v suterénu,“ vypráví Gerstein. „Bylo to trochu jako dávná třída

moskevské konzervatoře – každý z nás studentů u něj měl lekci a nespočet hodin s jeho asistentem; byli jsme zváni na čaj nebo návštěvu, poslechnout si nahrávky nebo všichni společně koukat na video; mohl říct „dobře, teď máme hodinu a pak půjdeme na oběd...“. Byl to neustálý kontakt a vliv; ne, že jen přijdete na svoji lekci trvající hodinu nebo dvě. Cvičili jsme v garážových cvičebnách v zimě nebo horku do půlnoci – což je mimochodem ve Španělsku čas večere! Potom spánek, dopoledne v devět nebo deset hodin vstávat a všechno začalo nanovo. Toto byl typicky ruský přístup.“

Z ničeho nic

Od samého začátku své kariéry Gerstein tu a tam nečekaně narážel na zlomové příležitosti svého života. Jednou takovou bylo i první setkání s cellistou Stevenem Isserlisem. „Procházel jsem se

na cyklu BBC Proms Chamber Music ve Victoria and Albert Museum, jsem slyšel Stevenův rozhovor v rádiu, kde byl dotázán, jak jsme se potkali. Ukázalo se, že ve skutečnosti očekával někoho úplně jiného se stejným jménem Kirill!“

Snad to byl osud: „Přes Stevena jsem potkal svého učitele a také svou ženu (Noam Gerstein - Szold),“ prohlašuje Gerstein.

Dotyčným učitelem byl vynikající maďarský pedagog Ferenc Rados, jehož bývalými studenty byli např. András Schiff, Zoltán Kocsis a Desző Ránki. Gersteinovo první setkání s Radosem byl doslova křest ohněm. Jednalo se o účast na každoročních veřejných zasedáních komorní hudby při *International Musicians Seminar Prussia Cove*, jehož uměleckým ředitelem byl Isserlis, kde hrál Gerstein s houslistou po več-

dnech, pomyslel jsem si: ano, teď mám podlitiny, ale tento člověk umí dělat věci a rozumí pojmům, o kterých nemám ani tušení, takže bych měl možná zapomenout na své ego a poprosit ho o víc. Což jsem udělal. Myslím, že byl trochu překvapen.“

„Později,“ dodává Gerstein, „se mezi námi vyvinul velmi silný a vzájemně srdečný vztah. Nikdy jsem neviděl nikoho, kdo by dokázal tak jako on číst v hudbě lépe než v otevřené knize, někoho, kdo dokáže odhalit tak zajímavé souvislosti mezi zdánlivě neslučitelnými body a dochází k tak zajímavým a originálním závěrům. Je to něco naprosto neobvyklého a ohromujícího.“

Kirill Gerstein zblízka:

Kdybyste mohl od této chvíle hrát jen jednu skladbu z celého repertoáru, jaká by to byla?

To by byla pohroma! Myslím, že bych raději přestal hrát, než hrát pouze jednu skladbu.

Kdybyste mohl od této chvíle hrát pouze jednoho autora, kdo by jím byl?

Kdybych si musel vybrat, byl by to Bach.

Klavírista, živý nebo mrtvý, za kterým byste dlouho a daleko cestoval, abyste ho mohl slyšet?

Busoni.

Koncertní sál, ve kterém byste si chtěl zahrát?

Musikverein ve Vídni.

Bojujete s nějakou technikou?

Všechno je obtížné! A jako že jsem Rus, všechno je obtížné!

Jaká by byla vaše rada amatérům klavíristům, jak se zlepšit?

Studujte Bacha!

Obrázek 2: Violoncellista Steven Isserlis

tehdy německým lesem, když mi najednou volali z Schloss Elmau (luxusní německý hotel a lázně, pozn. překl.) a ptali se, jestli bych tam nezahrál s Isserlisem,“ říká Kirill. „Byl jsem trochu překvapený, ale samozřejmě jsem souhlasil. Když jsme se tam potkali, pověčeřeli jsme spolu, což bylo z nějakého důvodu zvláštní; ale poté jsme zkoušeli, všechno bylo skvělé a koncert šlapal dobře. Potom jsme spolu začali poměrně často pracovat. Pouhé dva roky nato, když jsme hráli

ři sonáty před celým shromážděním, v něm seděl Rados jako učitel a rádce. Gerstein nakonec dostal daleko víc, než očekával.

„Bylo to něco jako veřejná poprava, která trvala dvě nebo tři hodiny!“ vzpomíná. „Později Rados sám přiznal, že to bylo šílené! Bylo to tak nesnesitelné, že to později buď muselo skončit, nebo se to muselo začít dělat jinak a lépe. Když jsem znovu chytil dech, po jednom, dvou

Kdybyste nebyl klavírista, čím byste byl?

Ted' bych mohl být zaměstnancem cestovní kanceláře – ale možná bych byl spisovatelem.

Osoba, pro kterou byste chtěl hrát?

Už jsem použil svou kartu s Busonim, takže tentokrát volím Rachmaninova. Toto jsou dvě pianistické osobnosti, které nejvíce obdivuji.

Skladatel, se kterým ještě nejste schopni se zcela vypořádat?

Stále ještě necítím potřebu hrát Chopina. Také Mozartovy klavírní koncerty; někdy bych jim rád věnoval čas.

Jaký jiný druh hudby rád posloucháte?

Samozřejmě jazz, ale také se velmi zajímám o elektronickou hudbu a hip-hop.

Zaskočen

K další změně událostí došlo v roce 2010 – opět jako rána z čistého nebe. Gerstein byl obdarován společností *Gilmore Award*: cena 300 000 dolarů je každé čtyři roky věnována nadací *Gilmore Foundation* ve Spojených státech pianistovi, který je tajně vybrán týmem odborníků.

Ohromený Gerstein musel uvažovat, jak nejlépe naložit s penězi a souvisejícím rozruchem. „Měl jsem tu výsadu smět přemýšlet a experimentovat s tím, kým bych chtěl být a jak bych se chtěl vymezit,“ říká. „Pamatuji se, že jsem měl rozhovor s Andrássem Schiffem, který poukázal na to, že na určitém stupni budete hrát s tamtím dirigentem v tamtom sále, ale skutečná otázka je: co potom? Shodli jsme se na tom, že člověk hledá hudební zkušenost v tom nejvyšším slova smyslu – a k tomu může dojít kdekoliv, ne bezpodmínečně v koncertním sále ve Vídni. Pro klavíristu je spojení s publikem, nástrojem a sebou samým tím, na čem skutečně záleží. A to

můžete dokázat kdekoliv, pokud je tam slušný klavír.“

Nakonec se Gerstein rozhodl použít peníze na uvedení nových klavírních děl, ať klasických nebo jazzových, ve známost hudební veřejnosti. První v pořadí byla skladba Olivera Knusena, skladatele, jehož dokonale psané skladby jsou vytvářeny s usilovnou pomalostí. Naprostým opakem byla zakázka pro jazzového muzikanta Brada Mehldaua: „Nejdřív řekl: dobře, ale budete si muset počkat asi tak rok,“ vzpomíná Gerstein. „Ale po třech týdnech zavolal a řekl: Měl bych dělat úplně jiné věci, ale píšu pro vás skladbu.“ Nakonec namísto plánovaných deseti minut zkomponoval Mehldau vážnou 25 minutovou skladbu jednoduše, protože, jak říká Gerstein, nemohl přestat.

říká, „ale dodává mi to krásný pocit, že všechno je možné. Je skvělé mít nápady, koncepty a ideály, které jsou, jak já myslím, přítomny v jazzu. Například si myslím, a většina by se mnou asi souhlasila, že čas by měl v repertoáru klasické hudby působit pohodlně a pohodově, ale mnohdy to tak není. Také se domnívám, že harmonické cítění je vyostřené právě v jazzové hudbě. A především mám pocit, že muzika nesmí skončit zapsáním do not. Partitura je jen prostředníkem mezi skladatelovým hudebním myšlením a interpretem.“

Gersteinův odpor ke zkostnatělým praktikám ho dovedl k neobvyklým vzdělávacím aktivitám. V jeho alma mater, Berklee, je zapojen do unikátního společného kurzu mezi konzervatoři a Bostonskou univerzitou, který

Obrázek 3: Kirill Gerstein a Ferenc Rados

Mezi takovými, kterými se Gerstein zabýval, byl i vynikající Chick Corea. *Gilmore Award* nakonec Gersteina přiměla „uzavřít kruh“ a navrátit se zpátky k jazzu, tentokrát perfektně začleněnému do jeho současného hudebního fungování.

Možná rozhodující otázkou bylo, jak v jeho interpretaci a hudebním myšlení ovlivňuje jazzová stránka tu klasickou. „Není to přímá souvislost,“

má za cíl zahladit hranice mezi vážnou a populární hudbou a hledá nové cesty, jak otevřít mysl mladých muzikantů oběma směrům a jejich vzájemnému propojování.

„Začal jsem o všem, zejména díky Radosovi, daleko více přemýšlet,“ říká Gerstein. „Vstřebávám myšlenky, impulzy a každodenní úvahy – např. zda co se stalo včera, platí stále dnes? – a tomu se příliš nepřizpůsobuje systém hudebního

Obrázek 4: Kirill Gerstein

vzdělávání, který často působí prázdně a omezeně a setrvává ve starých kolejích. Samozřejmě existují výjimky. Ale přesto, lidé se stále ptají, proč všechno zní stejně a proč všechno zní vzdáleně a neosobně. Žijeme v době jednotvárnosti, od telefonního systému po potravinářský průmysl, a nepravidelnost je něco, čím jsem zaneprázdněn, když hraji a jistým způsobem i když učím. Možná je to rozdíl mezi masově a ručně vyráběným.“

Gersteinovo jedinečné umění je obojím – řemeslem i inspirací. Toto léto ho můžete slyšet ve Wigmore Hall s programem zahrnujícím skladby dvou autorů, které sám označil za „Alfu a Omegu“ klavíru – Bacha a Liszta s jeho kompletními Transcendentálními etudami. To je skvělý počín, podobně jako jeho poslední nahrávka Čajkovského Klavírního koncertu č. 1 nové vědecké edice, která ukazuje skvělé a tolik hrané dílo ve velmi odlišné podobě, než jak jej často slycháváme. Sledování jeho cesty je jistě fascinující a nikdo nepředpokládá, že by se ubírala jiným směrem, než strmě vzhůru.

Čajkovského skutečný Klavírní koncert č. 1

Moje nejnovější nahrávka je Čajkovského Klavírní koncert č. 1, ale tak, jak

jste ho ještě nikdy předtím neslyšeli. Čajkovského archiv v Klinu, skladatelově domově mimo Moskvu, začíná publikovat novou vědeckou edici jeho kompletního díla a prvním svazkem budou právě klavírní koncerty. Mají přístup k nejuplněnějšímu poli prací, o které se kdy pokusil během práce na 1. klavírním koncertu, a následně posuzují, co bylo skladatelovým záměrem a co bylo přidáno po jeho smrti vydavatelem. A bylo velmi jasné stanoveno, že ta verze, kterou známe my, je z roku 1894 a nikdy nebyla autorizována Čajkovským.

Předtím existovaly dvě verze, první datována rokem 1875. Krátce poté ji Čajkovskij slyšel ve zkušebním provedení během práce na koncertu. Někteří klavíristé udělali pár návrhů a on uskutečnil drobné změny, ne co se týče hudebního materiálu, ale klavírní stylizace a faktury. Tato druhá verze je z roku 1879. Od té doby až do r. 1893 je druhá verze tou, kterou dirigoval. Archiv má nyní stanoveno, která kopie byla jeho dirigentskou partiturou v roce 1893 – jedná se o velmi rozdílný text.

Například, ty bouchané úvodní akordy vůbec nejsou od Čajkovského! Originální verze je kompaktnější ve faktuře a hudební frázi, je označena *f* a ne *ff* a každý druhý a třetí akord je

arpeggiováný – což dává smysl. Ta verze, kterou všichni znají, byla pouhou manipulací nějakého editora!

Byl mi dán pre-publikační přístup k těmto materiálům a s dirigentem Jamesem Gaffiganem a Berlínskými filharmonikami jsme udělali první nahrávku toho, co bylo stanoveno jako Čajkovského původní text, který je daleko lyričtější a spíš „schumannovský“. Ředitel archivu, šéfredaktor cyklu, zjistil, že Čajkovskij označoval toto dílo jako „svůj lyrický koncert“ – něco, co byste rozhodně nepředpokládali podle toho, jak je toto dílo tak často hráno.

Odkazy

Část ze spotu o sonátách pro violu a klavír s Kirilem Gersteinem a violistkou Tabeou Zimmermann:

<https://www.youtube.com/watch?v=OUhZezkIlbE>

Kirill Gerstein hraje etudu pro levou ruku op. 36 F. Blumenfelda:

[https://www.youtube.com/watch?v=n-N2rKeg0bAE & list=PLaLnxxInFKd-GLCuLErDNew7I8LBZFxEWm & index=18](https://www.youtube.com/watch?v=n-N2rKeg0bAE&list=PLaLnxxInFKd-GLCuLErDNew7I8LBZFxEWm&index=18)

Rhapsody in blue:

<https://www.youtube.com/watch?v=xL6vu0U60qM>

Přeložila Alžběta Krausová

Pozn. redakce: článek vznikl jako seminární práce, která byla podkladem k diskusi v předmětu Teorie klavírní interpretace na KKI HF JAMU, pedagog prof. Alena Vlasáková.

6. Andante

Andante (♩ = 54)
(teskně)

The musical score is written for piano and consists of six systems. Each system contains two staves (treble and bass clef). The key signature is B-flat major (two flats). The time signature is 6/8. The tempo is marked 'Andante (♩ = 54)' and the mood is '(teskně)'. The score begins with a piano (p) marking. The first system shows a series of chords in the right hand and a melodic line in the left hand. The second system continues this pattern. The third system introduces a more complex rhythmic pattern in the right hand. The fourth system features a series of chords in the right hand and a melodic line in the left hand. The fifth system continues the piano (p) marking. The sixth system starts with a piano (p) marking, followed by a forte (f) marking and a 'poco rit.' (poco ritardando) marking. The score includes various musical notations such as slurs, ties, and fingerings.

Allegro risoluto (♩. = 104)

The musical score is written for piano and consists of six systems of staves. The key signature has four flats (B-flat, E-flat, A-flat, D-flat). The tempo is marked 'Allegro risoluto' with a quarter note equal to 104 beats per minute. The score includes various musical notations such as dynamics (f, sf, p), tempo markings (a tempo, Tempo I, e poco rit.), and fingerings (1, 2, 3, 4, 5, 8). The first system starts with 'a tempo' and 'f'. The second system includes 'sf sf' and 'p espressivo'. The third system has 'cresc.'. The fourth system has 'diminuendo'. The fifth system has 'Tempo I' and 'p'. The sixth system has 'e poco rit.'. The score is written in a grand staff format with treble and bass clefs.

The sheet music is written for piano and consists of six systems. Each system contains a grand staff with a treble and bass clef. The key signature is B-flat major (two flats). The time signature is 12/8. The music includes various textures and dynamics: *p* (piano), *pp* (pianissimo), and *poco rit.* (poco ritardando). The piece ends with a final chord and a repeat sign.

10. Scherzo

Allegro molto (♩ = 168)

The musical score is written for piano and bass. It begins with a treble and bass clef, a key signature of two sharps (D major), and a 3/8 time signature. The tempo is marked 'Allegro molto' with a quarter note equal to 168 beats per minute. The score is divided into six systems. The first system starts with a *mf* dynamic. The second system includes a *f* dynamic and a *p* dynamic. The third system features a *f* dynamic. The fourth system includes a *mf* dynamic. The fifth system includes a *mf* dynamic. The sixth system includes a *f* dynamic and a *pp* dynamic. The piece ends with a double bar line and repeat signs.

Tempo I

poco rit.

p dolcissimo

Sheet music for a piano piece, likely a technical exercise or short composition. The music is written for piano (pp) and features various dynamics including *f* (forte), *p* (piano), *ff* (fortissimo), and *pp* (pianissimo). The tempo marking *Piu vivo* is present. The piece includes fingerings (1-5) and articulation markings such as *diminuendo* and *cresc.* (crescendo). The music is written in a key with two sharps (D major) and 4/4 time.

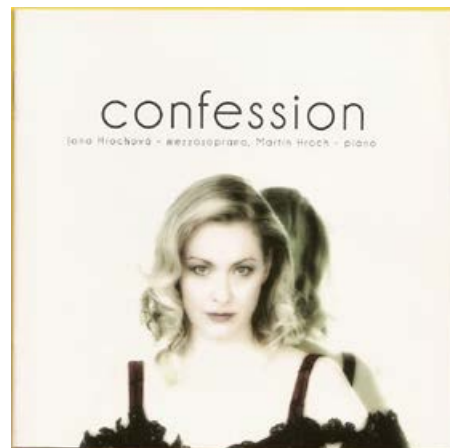
Interpretační umění M. Hrocha na CD

Před Vánocemi 2015 vyšly dvě nové CD nahrávky, jež mají společného interpreta – cembalistu a klavíristu Martina Hrocha, který je studentem doktorského studijního programu HF JAMU a zároveň pedagogicky působí v Metodickém centru HF JAMU jako lektor hry na cembalo.

V roli cembalisty se Martin Hroch představil na 2CD s triovými sonátami Franze Xavera Richtera. Jeho spoluhráči jsou Zdeněk Svozil (barokní housle) a Anežka Jungová (barokní violoncello). CD obsahují celkem šest trívětých triových sonát převážně durového charakteru s výrazným cembalovým partem. Přestože F. X. Richter patří mezi významné představitele tzv. Mannheimské školy, v jeho sonátách je ještě cítit i vliv barokní triové sonáty (vedení hlasů, rovnováha mezi polyfonií a har-

monií). Nahrávka působí na posluchače příjemným uvolňujícím dojmem a svědčí o sešranosti hráčů a jejich pochopení a citu pro hudbu daného období. Barva historických hudebních nástrojů dokresluje atmosféru hudby a doby, v níž vznikla.

Na druhé nahrávce s názvem „Confession“ se Martin Hroch představil v roli doprovázejícího klavíristy. Sólového partu se ujala jeho manželka Jana Hrochová, renomovaná česká mezzosopranistka. Společně natočili ukázky z díla Giuseppe Verdiho (Skladby pro zpěv a klavír), Richarda Wagnera (Wesendonck lieder WWV 91) a Luboše Sluky (Jako tehdy). Nahrávka se vyznačuje citlivým doprovodem, podtrhujícím náladu bravurně zpívaného textu.

Obě nahrávky obsahují booklet v českém a anglickém jazyce, který informuje o interpretech a životě a díle F. X. Richtera. CD vznikla za podpory HF JAMU a Gymnázia P. Křížkovského s uměleckou profilací.

Mgr. Věra Chmelová, Ph.D.

ZAHRAŇIČNÍ OKÉNKO

Česká hudba sklidila v Basileji ovace

Dne 27. a 28. 11. 2015 se ve švýcarské Basileji uskutečnilo sympóziu věnované 100. výročí narození brněnské skladatelky Vítězslavy Kaprálové s názvem: „Vítězslava Kaprálová v její a naší době – k vlivu a přijímání jejího odkazu.“

Organizátory akce bylo Forum Musik Diversität, což je sdružení, jež má za cíl podporovat rozmanitost v hudbě a prosazovat stejné podmínky v této sféře pro obě pohlaví, což například znamená provádět hudbu skladatelek žen aj. Bližší informace jsou k dispozici na adrese www.musicdiversity.ch.

Program této akce byl bohatý a obsahoval vedle promítání filmu *Poslední koncert* a závěrečného koncertu celkem osm přednášek následovaných velmi zajímavými a plodnými diskusemi, které byly k mému údivu často stejně dlouhé jako přednášky! Přednášející přijeli ze tří kontinentů – Evropy, Ameriky a Asie. Stejný byl také počet jazyků, v nichž se komunikovalo a přednášelo (aniž by se překlá-

dalo). Fascinovalo mě, s jakou samozřejmostí a elegancí „přeskakovali“ místní lidé z rodné němčiny do angličtiny nebo francouzštiny.

Programm

Freitag, 27. November

Allgemeine Lesegesellschaft, Münsterplatz 8, 4001 Basel

- 11:00 Uhr Begrüssung und Einleitung: Christine Fischer, Daniel Lienhard
11:15 Uhr Nicolas Derry (Brüssel), *De Brno à Prague: une musicienne sous la Première République Tchèque*, Vítězslava Kaprálová et Vilem Petřelka, Vítězslav Novák, Václav Kaprál
12:00 Uhr Mittagspause
13:30 Uhr Daniel Lienhard (Basel), *Vítězslava Kaprálová's Bläsertrio-Fragment und die tschechische Kammermusik für Bläser 1900–1950*
14:15 Uhr Alice Rajnohová (Brünn), *Sonata Appassionata by Vítězslava Kaprálová: One of the Main Piano Sonatas in the Czech Music of the First Half of the 20th Century*
15:00 Uhr Pause
16:00 Uhr Olga Pavlu (Basel), *Kaprálová aufführen*
18:30 Uhr öffentlicher Abendvortrag, Karla Hartl (Toronto), *The Centenary of Vítězslava Kaprálová: Looking Back, Looking Forward*

Eintritt frei, Kollekte

Samstag, 28. November

Allgemeine Lesegesellschaft, Münsterplatz 8, 4001 Basel

- 09:30 Uhr Thomas Svatos (Abu Dhabi), *On Kaprálová's Literary Reception*
10:15 Uhr Christine Fischer (Basel), *„Der Tod und das Mädchen“ oder „die unerreichbare Julietta“ – zu Kaprálová-Bildern*
11:00 Uhr Pause
11:30 Uhr Judith Mabary (Columbia), *Kaprálová and Martinů: Reciprocal Inspiration in Time of War*
12:15 Uhr Mittagspause
14:30 Uhr Pavel Blatný (*1931), *Podivné lásky* (Die komischen Lieben), Kantate für Sopran, Tenor, Bariton und Orchester nach dem gleichnamigen Roman von Jiří Mucha (1989), Fernsehaufnahme mit einer Einführung von Daniel Lienhard. Im Anschluss Abschlussdiskussion

17:00 Uhr öffentliche Filmvorführung, *Poslední concertino* (55 Min.), Regie: Rudolf Chudoba (2000), Film über Vítězslava Kaprálová (tschechisch mit englischen Untertiteln)

19:00 Uhr öffentliches Konzert, Alice Rajnohová (Klavier), Olga Pavlu (Gesang)
Vítězslava Kaprálová, *Variations sur le Carillon de l'Eglise St-Etienne du Mont* op. 16 für Klavier (1938)
Václav Kaprál (1889–1947), *Sonate für Klavier Nr. 3* (1925)
Bohuslav Martinů (1890–1959), *Trois danses tchèques* für Klavier (1926)
Vítězslava Kaprálová, *April Preludes* op. 13 für Klavier (1937)
Vítězslava Kaprálová, *Lieder: Sbohem a šáteček* (Zum Abschied Winken) op. 14 (1937); *Zpíváno do dálky* (In die Ferne gesungen), Zyklus op. 22 (1939); *Píseň Tvé nepřítomnosti* (Lied Deiner Abwesenheit); *Polohlasem* (Unter jemandes Atem); *Jarní* (Frühlingslied)
Vítězslava Kaprálová, *Sonata appassionata* op. 6. für Klavier (1933)

Eintritt frei, Kollekte

Mittwoch, 2. Dezember

19:30 Uhr Allgemeine Lesegesellschaft Basel, The Amadeus Piano Quartet spielt auf Einladung des ForumMusikDiversität Kammermusik von Vítězslava Kaprálová, Mel Bonis und Vítězslav Novak, www.musicdiversity.ch

Eintritt frei, Kollekte

Donnerstag, 3. Dezember

19:30 Uhr Lyceum Club International Genève, Programm wie am 2. Dezember, www.lyceumclubge.ch

Potěšilo mě rovněž to, jak obsáhlé znalosti měli přednášející nejen o Vítězslavě Kaprálové, ale o české hudbě vůbec. Například belgický muzikolog Nicolas Derry nejenže vytvořil první francouzskou monografii o této skladatelce, ale pravidelně také píše o české hudbě pro časopis Diapason. (Měl s sebou zrovna vydání, pro něž udělal průřez českou tvorbou od Bedřicha Smetany až po v Paříži žijícího současného skladatele Kryštofa Mařatku.)

Další přednášející a zároveň jeden z organizátorů, hornista Daniel Lienhard z Basileje, zase podal přehled o žesťové hudbě českých autorů v letech 1900 – 1950 (včetně fragmentu žesťového tria V. Kaprálové). Hned dvě přednášky byly věnovány pro muzikology zřejmě nejoblíbenějšímu období skladatelky, a to vzájemnému vztahu a hudebním vlivům mezi ní a Bohuslavem Martinů.

„Z jiného soudku“ byla přednáška amerického muzikologa Thomase Svatoše, v současnosti vyučujícího angličtinu a literaturu ve Spojených arabských emirátech, který se zaměřil na skladatelku z pozice zkušeného čtenáře hledajícího skryté významy a konotace v dostupných textech a knihách o ní. (Jako dítě českých rodičů je schopný číst v češtině.)

Organizátoři pozvali také dirigentku Olgu Machoňovou-Pavlu, žijící právě v Basileji, aby přiblížila skladatelčino orchestrální dílo. Mnozí si možná vzpomenu, že v únoru 2015 dirigovala slavnostní koncert v Janáčkově divadle v Brně.

Na sympóziu nemohla chybět osoba snad nejvíce spjatá se jménem Vítězslavy Kaprálové – paní Karla Hartl, zakladatelka a předsedkyně The Kapralova Society v Torontě. Ve svém příspěvku podala jak shrnutí dosavadní neutuchající činnosti společnosti, tak úvahu o dalším směřování v budoucnosti. Z České republiky jsme byli původně pozváni dva: já a Miloš Štědroň. Jelikož pan profesor se bohužel nakonec nemohl zúčastnit, přijela jsem sama. Kromě přednášky o klavírní sonátě V. Kaprálové jsem měla tu čest završit celé sympózium recitálem nejenom z jejího díla, ale také z díla V. Kaprála a B. Martinů. Spolu s Olgou Machoňovou, která je také výbornou sopranistkou, jsme navíc provedly dva písňové cykly skladatelky. Přiznám se, že jsem nečekala tak bouřlivý aplaus a ohlas u publika – zjevně jsou zde posluchači zvyklí naslouchat hudbě 20. století. Pocit takové úcty a pochopení pro naši hudbu mě doslova hřál u srdce.

Závěrem mohu říct, že tato akce, jež probíhala shodou okolností jen pár metrů od slavné Nadace Paula Sachera a v blízkosti míst, kde ke konci života pobýval Bohuslav Martinů, byla velmi zdařilým příspěvkem k jubilejnímu roku Vítězslavy Kaprálové. Opět jsem si uvědomila, jak významné místo česká hudba ve světě zaujímá.

MgA. Alice Rajnohová, Ph.D.

Jak se tančilo na prosincovém MC

V říjnovém a prosincovém konzultačním dnu MC byl milým hostem Mgr. František Dofek, který studenty jak teoreticky seznámil tak i s nimi prakticky vyzkoušel základy renesančních tanců. Pro pedagogy klavíru bylo jistě velice zajímavé získat představu o tanečním umění v době renesance, protože s drobnými tanečními kusy se setkáme i v instruktivní literatuře.

Nejprve jsme se dověděli něco o historii tanečního umění v 15. století i o jeho sociální funkci. Renesance se po období gotiky, kdy byl tanec vnímán pouze jako světský a spíše byl zakazován, opět obrací k antickému umění a vnímá tanec jako ušlechtilý pohyb.

O antické taneční praxi se však nedochovaly žádné zprávy, a tak bylo potřeba vytvořit si nový umělý typ tance, čímž vzniká tzv. dvorský tanec. Nejprve se rozšířil v Itálii. Tanec je vysoce stylizovaný a potřebuje profesionální přípravu (šlechtici se jej učí od mládí a věnují se mu denně). Tanec se stává též reprezentací dvora a na dvorech tak nově vzniká i pozice tanečního mistra, který se věnuje nejen výuce tance a etiky, ale též působí jako manažer a organizátor dvorských slavností. Tanec je umělý a tak se začíná též i zapisovat, nejstarší traktáty pochází z poloviny 15. století (tzv. Lombardská škola).

Další části přednášek byly spojeny s praktickým nácvikem tanců: pavan a živější galliardy. Pan Mgr. Dofek nám pomohl zvládnout základní kroky, z nichž jsme pod jeho vedením postupně sestavili celý tanec. V příjemné atmosféře jsme měli možnost takřkajíc na vlastní kůži zažít spojení staré hudby a pohybu. A to je pro hudebníky, kteří při práci za svým nástrojem obvykle sedí, vždy osvěžující. Pro klavírního pedagoga je velmi přínosné, když může při hře starých tanců se žáky podpořit svůj výklad praktickou taneční ukázkou.

Mgr. Jana Lišková Kvochová,
BcA. Matej Olejář

Semestr staré hudby na HF JAMU

Hudební fakulta JAMU se v průběhu zimního semestru 2015 stala mezinárodním centrem staré hudby. V rámci projektu INTERNACIONALIZACE přijala pozvání Katedry varhanní a historické interpretace řada osobností z oblasti provozovací praxe staré hudby.

Mezinárodní semestr barokní hudby nabídl dvě části: klávesovou pod názvem Historical Keyboard Summit a strunně-dechovou část pod názvem Historical Strings and winds. Studenti HF, stejně jako odborná veřejnost, měli možnost navštívit přednášky a mistrovské kurzy zaměřené na problematiku historicky-poučené interpretace hudby převážně z období baroka a klasicismu.

6. a 7. 10. 2015 – Reprezentant Královské vysoké hudební školy v Den Haagu a hráč na kladívkový klavír prof. Bart van Oort ve spolupráci s Katedrou klavírní interpretace přispěl svým seminářem i vlastními ukázkami nejen k poznatkům o interpretaci klasicistních skladeb, ale především de-

monstroval rozsáhlé zvukové a tónové možnosti kladívkového klavíru – od subtilního pianissima po znějící forte. Po semináři vyslovil prof. Oort velké uspokojení nad vysokou úrovní hry studentů KKI, se kterými měl možnost během výuky pracovat.

prof. Bart van Oort

7. a 8. 10. 2015 – Varhaník, prof. Pier Damiano Peretti, je vítězem prestižní anglické varhanní soutěže St. Albans. V současné době působí na Vídeňské hudební univerzitě. Jeho koncertní

umění mohli obdivovat nejen účastníci kurzů, ale i široká veřejnost na vystoupení v rámci Bachova varhanního podzimu. Na Hudební fakultě pak vedl masterclass o detailním vedení hlasů polyfonie a významu časování v hudbě.

2. až 4. 11. 2015 – Do tajů intimního světa zvukově křehkého klavichordu zasvětil posluchače pedagog Státní hudební vysoké školy ve Výmaru, prof. Bernhardt Klapprott. Zajímavým a velmi atraktivním tématem jeho semináře se stala úloha historických prstokladů ve stavbě fráze nebo používání vibrata (die Bebung) na klavichordu.

20. a 21. 10. 2015 – Zástupcem polské hudební scény byl cembalista prof. Marek Toporowski z Hudební akademie z Katovic. Hlavním přínosem jeho kurzů a přednášek se stal fakt práce s úhozem a artikulací na cembale a tvorba dynamiky na zdánlivě nedynamickém nebo málo dynamickém nástroji.

prof. Alena Veselá

12. 10. 2015 – Jedinou dámou a zároveň představitelkou českého interpretačního umění se stala emeritní rektorka JAMU, prof. Alena Štěpánková-Veselá – významná česká

varhanice, jíž vděčíme za zavedení výuky historických klávesových nástrojů na JAMU. Průkopnice, popularizátorka a propagátorka starého i nového umění a výjimečná umělecká osobnost nejen

brněnské hudební scény věnovala svoji přednášku vzpomínkám na vývoj varhanního vzdělávání v České republice. Vzpomenula osobnosti, které napomohly významnou měrou k formování povědomí a provozovací praxe staré hudby u nás, jako např. cembalistu Stanislava Hellera, varhaníka, cembalistu a překladatele Vratislava Bělského a zakladatelku české cembalové školy prof. Zuzanu Růžickovou.

Semestr staré hudby se stal základním kamenem k významné mezinárodní spolupráci mezi HF JAMU a předními evropskými hudebními univerzitami, splnil nadmíru očekávání a obohatil a nadchnul mnohé posluchače napříč katedrami nejen naší alma mater.

MgA. Martin Hroch

METODIKA A ODBORNÉ STUDIE

Kinetické jevy provázející polskou lidovou hudbu a jejich vliv na utváření agogiky jako jeden ze zdrojů rubata ve tvorbě Fryderyka Chopina. Nejdůležitější jevy a obecný nástin provedeného výzkumu

Úvod

Tento článek je svého druhu zprávou o mém výzkumu, v němž jsem se věnoval kinetickým fenoménům u vybraných témat z polského folkloru (tedy choreografii a způsobu hry lidových muzikantů), jejich vlivu na plynutí pohybu v hudebním díle a také tím, jakým způsobem je Chopin převáděl do svých prací. V tomto textu se podrobně zabývám pouze těmi jevy, které jsou klíčové proto, aby se ukázaly lidové kořeny některých Chopinových děl, jevy drobnější pouze zmiňuji. Stručnou formu článku jsem zvolil vzhledem k šíři tématu, které – pokud by se mělo probrat důkladně – by muselo mít podobu samostatné knižní publikace.

Téma o něco podrobněji a názorněji prezentuji na svých přednáškách, které jsem měl to potěšení přednést na HF JAMU v Brně a HAMU v Praze. Chtěl

bych zde také zmínit druhý důvod, proč jsem se rozhodl nezabývat se některými jevy podrobně – písemná forma dává mnohem méně možností než přednáška, protože prezentace hudebních příkladů umožňuje posluchačům mnohem hlubší pochopení agogických nuancí polského folkloru, a tím tedy také chopinovského rubata.

V textu rozebírám mazurky a polonézy. Kromě nich využíval Chopin z národních tanců také krakowiak, ale ten hraje ve skladatelově tvorbě pouze okrajovou roli, a proto jsem se rozhodl ho v této práci vynechat. Chtěl bych také poukázat na to, že tato práce si neklade nárok být jediným receptem na vytvoření ideální interpretace Chopinových děl. Je třeba ji považovat za jistou formu inspirace pro vytvoření individuální vize jeho skladeb, která vychází ze znalosti jejich lidových zdrojů.

Mazurky

Chopinovy Mazurky nebyly skladby určené k tanci. Rytmus mazurkových tanců je v nich sice velmi dobře patrný, ale měly výlučně funkci koncertních děl. Pro Chopina to byl svého druhu nostalgický hudební deník, symbol milované vlasti¹. Je třeba poukázat na to, že mazurka není forma, kterou do klasické hudby zavedl Chopin. Vlastenecké písně v jeho době, komponované na základě mazurky, byly velmi populární. Kromě toho byla řada skladatelů, kteří ještě před ním psali mazurky pro klavír (např. J. Elsner nebo M. Szymanowska)². Ovšem právě v Chopinově tvorbě získala mazurka status skutečného uměleckého díla.

¹ Tomaszewski Mieczysław; „Chopin: człowiek, dzieło rezonans“; PWM 2010; s. 347

² Tomaszewski Mieczysław; „Chopin: człowiek, dzieło rezonans“; PWM 2010; s. 348

Z hlediska struktury jsou Chopinovy mazurky fúzí tří mazurkových tanců, které se nazývají oberek, mazur a kujawiak³. Z každého z nich si skladatel vypůjčil charakter, charakteristické a agogické jevy typické pro každý z nich. Z toho vyplývá dost vážný problém pro interpreta, protože pro zachycení odpovídajícího charakteru jednotlivých mazurek je třeba zjistit, na základě kterého z těchto tří tanců je zkomponována. Tato úloha je však natolik složitá, že se musí řešit analýzou na základě konkrétních mazurek, a to takt po taktu. Zvláště když se směřování těchto tří tanců v rámci chopinovských mazurek odehrává na různých úrovních. Proto jen upozorňuji, že tento jev existuje, a nebudu se jím v rámci této práce hlouběji zabývat. Odkazují však na práci W. Paschałowa Chopin a polská lidová hudba (Chopin a polska muzyka ludowa), v níž autor sestavil tabulku, ve které z tohoto hlediska důkladně popsal všechny Chopinovy mazurky⁴. I když jsou některá z jeho tvrzení diskutabilní, rozhodně většina je spolehlivá a může posloužit k inspiraci.

Přes vnitřní různorodost existuje v této skupině skladeb několik styčných bodů. Jedním z nich je agogický fenomén, na který bych se zde chtěl zaměřit. Na všechny Chopinovy mazurky se dá použít určité charakteristické rubato, které se rozehrává na rozloze jednoho taktu, určitý „mazurkový puls“: Tento jev spočívá v tom, že druhá doba v taktu je prodloužená, jako by „uletěla do vzduchu“ (toto přirovnání není náhodné, což vysvětlím níže), třetí doba je zase o něco kratší a jakoby „přilepená“ k první. Tento typ pulsace má několik zdrojů, ale nejnázornějším z nich je specifický způsob hry lidových basistů (hráčů na nástroj, který se tvarem podobá modernímu kontrabasu).

Při analýze příkladů z terénních nahrávek můžeme pozorovat, že basista hraje první dobu krátkým tahem

smyčce dolů, druhou táhlým pohybem nahoru, přitom se smyčec na chvíli zvedne od strun a zastaví se, potom následně smyčec spadne na třetí dobu, která se hraje smyčcem dolů. Druhá doba je tedy jakýmsi skokem, třetí pádem a první jakoby odrazem po předchozím pádu. Tento mazurkový puls lze použít – v různé intenzitě – téměř v každé chopinovské mazurce.

Někdy skladatel takové provedení předepisuje v notovém zápisu (např. Mazurka op. 7, č. 3, takty 33–34, kde je druhá doba u pravé ruky označena klínkem), ale v mnoha případech je spíše implicitní. Kromě toho existují fragmenty, ve kterých je zase třetí doba o něco prodloužená a akcentována, což vyplývá z charakteru mazuru, ale fragmenty tohoto typu skladatel většinou přesně označil akcentem (např. Mazurka op. 68 č. 3, takt 15).

Navíc se v mazurkách objevuje řada drobných rytmických nepravidelností, založených zvláště na tečkovaném rytmu, které také vyplývají ze specifického způsobu hry lidových muzikantů. Chopin je tedy velice přesný ve způsobu zápisu tečkovaných rytů, což můžeme pozorovat např. u Mazurky op. 6 č. 2 v taktech 9–15. Tyto jevy jsou však natolik nuancované, že vyžadují hudební předvedení. Pro lepší přiblížení charakteru těchto jevů doporučuji poslechnout Chopinových mazurek v provedení Henryka Sztompki nebo Artura Rubinsteina.

Polonézy

U polonéz je věc poněkud jednodušší, protože Chopin vycházel jen z jednoho tance – a sice právě polonézy (byť v některých úsecích můžeme najít původní vliv lidové polonézy, neboli tance zvaného „chodzony“). Mám zde však na mysli jeho formuli, jak se vytvořila na základě tvorby polských hudebních skladatelů 18. a 19. století (neberu v úvahu např. polonaise, které můžeme najít v tvorbě J. S. Bacha)⁵.

Polonéza byla tanec vznešeného charakteru. Tančila se na šlechtických dvorech a spočívala v majestátním přecházení průvodu tvořeného páry tanečníků. Z toho vyplývá první velmi významný agogický jev, a sice tempo. Pro volbu tempa při interpretaci polonéz doporučuji projít se a zazpívat si přitom téma ve vlastním tempu a zauvažovat, jestli takové tempo umožňuje majestátní způsob chůze. Zvláště při práci na polonéze As-dur op. 53, která se velmi často hraje příliš rychle a ztrácí kvůli tomu svůj vznešený charakter.

Jiný agogický jev těsně spjatý s choreografií polonézy je specifické protažení poslední osminy v taktu. V základním kroku polonézy je v poslední osmině v taktu malé pokrčení kolen a na první dobu dalšího taktu krok dopředu. Toto pokrčení kolen je jakoby přípravou na další dobu, směřuje k ní. Protažení této osminy má za následek, že první doba v taktu má větší sílu, a navíc to oba takty více spojuje, protože neumožňuje odpočinek na konci každého z nich. Tento „polonézový puls“ funguje ve všech taktech, i když záleží na osobnosti klavíristy, bude-li ho zdůrazňovat, nebo ne. Někdy Chopin tento jev vyznačuje výrazněji, např. v polonéze As-dur op. 53 v taktech 17–19 (ligatura mezi poslední osminovou notou v taktu a první dobou v následujícím taktu v partu levé ruky). Kromě toho je zde také řada agogických jevů, které souvisejí se skutečností, že první doba v polonéze je dobou nejdůležitější (zdůrazněnou), avšak slovní popis nedokáže poskytnout všechny nuance, které s tím souvisejí.

Celkově lze shrnout, že pokud je v první době nota osminová nebo osminová s tečkou, tak je často o něco delší, a další noty (v první době) jsou o něco kratší. Zvláště je to typické ve skupině: jedna osminová a dvě šestnáctinové noty. Zvláště správné se mi v tomto ohledu jeví interpretace Rafała Blechacze (především jeho provedení polonézy As-dur op. 53 na Chopinově klavírní soutěži v roce 2005).

3 Tomaszewski Mieczysław; „Chopin: człowiek, dzieło rezonans“; PWM 2010; s. 349

4 Paschałow Wiaczesław; „Chopin a polska muzyka ludowa“; Kraków 1951, s. 91–95

5 Tomaszewski Mieczysław; „Chopin: człowiek, dzieło rezonans“; PWM 2010; s. 339

Závěr

Lidové kořeny Chopinova díla ovlivňují mnoho jejich fenoménů, které vystávají zvláště v rovině agogiky. Doufám, že můj text ukázal alespoň částečně, jak je poznání těchto zdrojů důležité pro vytvoření stylové interpre-

tace. Přestože je článek pouhou krátkou zprávou o mých výzkumech a týká se pouze některých problémů (což vyplývá ze skutečnosti, že většina nuancí se vymyká možnostem slovního popisu a pro plné pochopení je nutné, aby je čtenář slyšel v podobě živé hudby), doufám, že bude inspirací ke hledání

vlastní cesty při vytváření individuální interpretace Chopinových skladeb. Doporučuji důkladné prostudování textu podle hledisek, která jsem v textu vyznačil, a také analýzu na základě nahrávek vynikajících klavíristů.

Mgr. Jerzy Owczarz

KONCERTY A PŘEHLÍDKY

Rodné město Rudolfa Firkušnému

Pamatce svého rodáka, jednoho z největších světových pianistů Rudolfa Firkušného, se věnuje moravské město Napajedla již řadu let. Firkušný, stejně jako Rafael Kubelík, odmítali vystupovat v zemi ovládané komunistickým režimem. Slavný byl jejich návrat po dlouhých letech po tzv. sametové revoluci. Neuvěřitelnými zážitky byly koncerty obou těchto umělců po jejich návratu do rodné země. Mistr Firkušný opakovaně vystoupil na koncertech v Praze a v Brně, vedle těchto metropolí se rovněž uskutečnil jeho recitál pod názvem Rudolf Firkušný rodnému městu dne 15. září 1991 v budově Závodního klubu (dnes Klub kultury) v Napajedlích. Na programu měl díla Leoše Janáčka (Sonáta 1. X. 1905, Po zarostlém chodníčku), Roberta Schumann (Fantazie op. 17) a Bedřicha Smetany (Macbeth a čarodějnice). Jeho pobyt v rodném městě je významným rovněž pro školu, která nese název Základní umělecká škola Rudolfa Firkušného. Slavný klavírista osobně otevíral školu pod novým názvem.

Od roku 1999 město Napajedla pořádá každoročně v listopadu Festival Rudolfa Firkušného. Po tři dny se v klášterní budově ZUŠ Rudolfa Firkušného, v sále, který nese rovněž jméno tohoto umělce, konají koncerty významných českých i zahraničních umělců i mladých talentovaných interpretů. Na dosavadních festivalových koncertech jsme mohli obdivovat umění dvou bývalých žáků Rudolfa Firkušného ze slavné Juilliard School v New

Yorku, Carla Grantého a Annlynn Millerové. Vystoupila zde také flétnistka Clara Nováková, působící nyní v Číně, s cembalistkou Monikou Knoblochovou, České trio, Janáčkově kvarteto, klavírista Jan Jiraský, Wihanovo kvarteto, violoncellista Miroslav Petráš a řada dalších významných umělců. Ve druhém listopadovém týdnu roku 2015 se uskutečnil již XVI. ročník Setkání s hudbou - Pocta Mistru R. Firkušnému, jehož organizátorem je Petr Verbík, ve spolupráci s Klubem kultury, ZUŠ a Spolkem přátel hudby. Z účinkujících pianistů jmenujme především Tomáše Víška a Ignis Piano Duo.

Publikum se do Napajedel sjíždí ze širokého okolí a zájem o koncerty je mimořádný. I po společenské stránce má festival vysokou úroveň. Je zahajo-

ván přivítáním hostů na radnici paní starostkou města Ing. Irenou Brabcovou, po koncertech bývá obecnostvo pozváno k přátelskému setkání s občerstvením, jeden ročník byl obohacen vernisáží výstavy o Rudolfa Firkušném, několika ročníků se účastnila dcera Mistra Firkušného Veronika a festival navštívil také syn Igor a vnučka Silvie.

Takový přístup ke kultuře by mohlo Napajedlům závidět i mnohé daleko větší město. Vše vždy závisí na osobnostech, které takové kulturní akce prosazují. V Napajedlech je to především paní starostka Ing. Irena Brabcová spolu s paní ředitelkou ZUŠ R. Firkušného Lenkou Hanáčkovou a panem RNDr. Zdeňkem Hubáčkem, kteří jsou hlavními členy festivalového týmu. V těchto dnech jsem dostala dopis od

Veroniky Firkušné, ze kterého vyjímám: „Paní starostka je úžasná osoba a mám pocit, že to v tomto období nemá snadné. Jsem jí hrozně vděčná za všechno, co se jí podařilo uskutečnit – vím, že myslí na budoucnost a snaží se zavést festival do napajedelských tradic do té míry, aby pokračoval i potom, kdy ona přestane být starostkou. Doufám,

že se jí to podaří. Udržovat kulturní aktivity není nikde už lehké.“

Jsem častým hostem napajedelského festivalu a věřím, že se tento vysoce kulturní počin podaří městu nadále zachovat. Má k tomu veškeré podmínky – Základní uměleckou školu prokazující výborné výsledky, která

vychovává nejen nadějně interprety, ale i budoucí návštěvníky kulturních akcí, až po nadšené dobrovolné pracovníky, bez kterých by se žádná kulturní akce nemohla prosadit.

prof. Alena Veselá
emeritní rektorka Janáčkovy
akademie múzických umění

Brněnská klavírní soutěž počtvrté

Ve dnech 4. až 6. prosince 2015 proběhl v prostorách Konzervatoře Brno již čtvrtý ročník Brněnské klavírní soutěže. Soutěž byla opět určena mladým klavíristům z České republiky i Slovenska a tentokrát byla rozdělena do tří věkových kategorií. Kategorie Junior byla pro klavíristy do patnácti let, I. kategorie do osmnácti a II. kategorie do dvaadvaceti let. K tomuto věkovému rozvržení dospěli organizátoři (soutěž pořádá spolek ARETE) po vyhodnocení předchozích ročníků a nárůst počtu přihlášek naznačil, že se tato změna vyplatila. Nejmladší kategorie byla jednokolová, v obou vyšších soutěžili účastníci ve dvou kolech.

Předsednictví v porotě přijal prof. Ivan Klánský z HAMU v Praze, v porotě dále zasedli prof. Alena Vlasáková (HAMU Praha, JAMU Brno), doc. Jan Jiraský a Igor Ardašev (JAMU Brno) a doc. František Pergler (VŠMU Bratislava). Čtvrtý ročník byl věnován jubileím Alexandra Skrjabinina a Zdeň-

ka Fibicha a již tradičně Leoši Janáčkovi, který je s brněnskou konzervatoří úzce spjat.

V kategorii Junior zvítězila Barbora Klímová ze ZUŠ Tábor (ped. Eva Peřinová), která získala i ocenění za nejlepší provedení skladby Leoše Janáčka. O druhou cenu se podělili Aneta Horáková (ZUŠ Klobouky u Brna, ped. Lenka Koudelková) a Matej Šabík ze slovenské Seredě (ped. Daniela Belancová). Ten se díky své poetické hře stal i nositelem ocenění za provedení skladby Zdeňka Fibicha. I. kategorie sice nebyla tou nejpočetnější, úroveň však mile překvapila všechny posluchače, kterých bylo při letošním ročníku v sále znatelně více než v minulých ročnících. Vítězkou nejen této kategorie, ale i absolutní vítězkou celé soutěže se stala Kamila Ozerová z Konzervatoře Brno (ped. Eva Horáková). Předvedla vyzrálý a vyrovnaný výkon obohacený mimořádnou tónovou kulturou. Druhé místo obsadil Matyáš Novák z Konzer-

vatoře Pardubice (ped. J. Fowler Fraňková). V jeho hře jsme obdivovali zcela mimořádné technické dispozice, ale i smysl pro klasicistní vytríbenost. Nejvyšší kategorie byla i tou nejpočetnější a hned v prvním kole měla své jasné favority. Miloš Biháry z Konzervatoře Bratislava (ped. Peter Čerman) si získal posluchače muzikálností i technickým nadhledem, ve druhém kole byl však jeho výkon méně suverénní, a proto nakonec obsadil druhé místo a vítězství si odnesl František Lejsek z Konzervatoře České Budějovice (ped. Dinara Sulejmanová). Jeho vystoupení upoutalo hned od prvního kola přirozeným, přesvědčivým a přesto neokázalým projevem. Za provedení Skrjabinovy Fantasia h moll op. 28 obdržel i cenu poroty. Za velké pozitivum tohoto ročníku považují pestrost v zastoupení našich i slovenských uměleckých škol.

Koncert vítězů se po čtyřech letech vrátil do auly HF JAMU, která byla k naší velké radosti zaplněna pozorným a vstřícným publikem. Laureáti prvních a druhých cen předvedli své umění již v uvolněnější atmosféře než během soutěžního klání a prokázali, že v nastupující pianistické generaci rostou výrazné talenty, které mohou být velkým příslibem do budoucna. Koncert byl natáčen pro stanici Vltava, která 19. ledna 2016 odvysílala pořad věnovaný této soutěži.

Brněnská klavírní soutěž má pro mne osobně ten podivuhodný rozměr, že se v ní pohybují od prvního ročníku v několika rolích: jako jedna z organizátorek již řadu měsíců před soutěží

doufám, že se nám podaří získat dostatek financí, reprezentativní porotu, že dokážeme zajistit veškerou složitou agendu, a zejména vytvořit zajímavý soutěžní program, který přiláká dostatek účastníků. Jako pedagog usiluji o co nejlepší přípravu mých soutěžících studentů a jako posluchač se těším na

zajímavá hudební setkání i nové profesní podněty. Moje radost je tak trojnásobná, když soutěž zdárně proběhne až do posledních tónů koncertu vítězů. Pokud se nám během čtvrtého ročníku podařilo naplnit očekávání soutěžících, jejich pedagogů i hudbymilovné veřejnosti, je to rovněž zásluhou dalších čle-

nek spolku ARETE, zejména Mgr. Evy Horákové a PhDr. Ivy Adámkové. Těšíme se na účastníky pátého ročníku Brněnské klavírní soutěže v roce 2017.

MgA. Dagmar Pančochová,
ARETE
www.aretebrno.eu

Setkání základních uměleckých škol u příležitosti koncertu k výročí Bohuslava Martinů a Vítězslavy Kaprálové v Poličce

Již uplynulý rok 2015 se stal spojujícím momentem několika významných výročí. K velmi zajímavému průsečíku jubilejních čísel došlo právě v onom zmíněném roce v Poličce, městě oslavujícím mnohými kulturními akcemi 750. výročí svého vzniku. Mimo to ZUŠ Bohuslava Martinů Polička zde pořádá každoročně koncert sestavený převážně právě z děl B. Martinů, a to v době blízké datu výročí jeho narozenin, tedy vždy počátkem prosince. Nyní se však naskytla možnost spojení 125. výročí narození tohoto snad nejvýznamnějšího poličského rodáka a 100. výročí narození Vítězslavy Kaprálové, skladatelky a dirigentky, jejíž život i tvorba je, jak známo, úzce spjata právě s B. Martinů.

Vznikl tak projekt za spolupráce dvou základních uměleckých škol majících ve svém čestném názvu jména právě těchto dvou osobností. ZUŠ Bohuslava Martinů Polička a ZUŠ Vítězslavy Kaprálové Brno společně uspořádaly dne 1. prosince 2015 ve Velkém sále poličského Tylova domu slavnostní koncert žáků hudebního oboru. Klíčem ke zrození myšlenky o této spolupráci se staly mj. osobní kontakty paní MgA. Gabriely Vraspírové Vorbové, absolventky klavírní hry na JAMU, s vedením i pedagogy brněnské ZUŠ, na jejímž klavírním oddělení sama v minulých letech působila. V současnosti je ředitelkou poličské ZUŠ na mateřské dovolené, v letošním školním roce má pouze částečný pedagogický úvazek a dlužno dodat, že disponuje nemalou organizační aktivitou přispívající ke kvalitnímu fungování prezentace

školy. Na zdárném uskutečnění koncertu mají pochopitelně nemalý podíl zásluhy, krom pedagogů připravujících samotný program, ředitelky brněnské ZUŠ, paní Jany Sapákové, stejně jako zastupující ředitelky poličské ZUŠ, paní Petry Zemanové. Záštitu nad touto akcí převzalo Město Polička a o technické zajištění se postarala poličská ZUŠ ve spolupráci s Kulturními službami Tylovův dům.

Celá tato hudební akce byla koncipována se snahou o celistvější provedení výběru z cyklů obou autorů, za spolupráce žáků poličské i brněnské školy. Poznávání instrumentální i vokální hudby B. Martinů a V. Kaprálové, která v onen večer zazněla, také i možnost sledování rozličných interpretačních přístupů lze považovat za jeden z hlavních cílů setkání, přínosných zejména pro mladou generaci. Zaji-

mavým, i když celkem pochopitelným ukazatelem byla skutečnost, že účinkující z brněnské ZUŠ, kde lze předpokládat, že díla Kaprálové znějí častěji, si mnohdy vybrali pro tento koncert díla Martinů a naopak i poličští žáci (i když nikoliv ve všech případech) využili příležitosti ke změně a interpretovali hudbu Kaprálové.

Program tohoto večera se nesl v tónech převážně sólových klavírních děl, taktéž vokální tvorba a pěvecké výkony se na pódiu objevovaly poměrně častěji.

V první půli koncertu vystoupili mladší žáci s drobnějšími instruktivními skladbami, kdy mohli posluchači vyslechnout např. *Avec Un Doigt* (Jedním prstem) pro tříruční klavír, *Malý valčík pro Soničku* či některé části cyklu *Jaro v zahradě* z klavírní tvorby B. Martinů. Od V. Kaprálové zazněly klavírní

Skladby z dětství nebo výběr z cyklu *Pět klavírních skladeb*. Pěvecká čísla patřila např. výběru z *Písniček na jednu stránku* B. Martinů, proveden byl i tříhlasý sbor a capella V. Kaprálové *Matičce* v podání pěveckého tria. Ze smyčcové tvorby bylo možno vyslechnout *Suite Miniature* pro violoncello nebo houslová *Intermezza* B. Martinů.

Po přestávce získala prostor hudba posluchačsky i interpretačně náročnější. Z klavírních solí zazněla např. příležitostná skladba B. Martinů *Na vlnách rozhlasu*; program obohatily i flétny, a to oblíbenou *Sonátou pro flétnu a klavír* či *Divertimentem* pro 2 zobcové flétny (rovněž od Martinů). Téměř autorovi zůstali věrní i mladí pěvci, kteří provedli některé z *Nových slovenských písní* či *Nového špalíčku*. Závěr večera pak patřil nejznámějšímu vokálnímu dílu, kantátě *Otvírání studánek*, v provedení pěveckého sboru, se sólem L. Kysilkové, za doprovodu smyčcového a tanečního souboru ZUŠ BM Polička, čímž celý koncert získal efektní a velkolepé vyvrcholení.

Pro hosty z Brna nebyl ten den připraven pouze koncert, návštěva Polič-

ky zahrnovala i prohlídku školy, města, Centra Bohuslava Martinů i proslulé světelníčky na věži kostela sv. Jakuba. Setkání účastníků a jejich doprovodu mělo své pozitivní ohlasy na jeho uměleckou i organizační stránku, a to jak ze strany hostů, tak i z mnohých úst policejského publika.

Co lze vlastně uvést o spolupráci a vůbec vztahu Bohuslava Martinů a Vítězslavy Kaprálové? Setkali se spolu poprvé v bývalé pražské kavárně Metro na jaře roku 1937, právě v době, kdy Vítězslava dokončovala studium skladby (u V. Nováka) a dirigování (u V. Talicha) na pražské konzervatoři. Jednalo se o důležitý mezník v její kariéře, neboť potkala již uznávaného umělce, kterého svým talentem i nadšením do hudby doslova okouzila. Po jeho rozhodnutí stát se jejím učitelem v záležitostech kompozičních, bylo o její následující budoucnosti rozhodnuto. V říjnu téhož roku získala stipendium do Paříže, kde ji skladatel zasvětil do tamějšího uměleckého prostředí a pomohl jí při prvních kontaktech s jejími francouzskými učiteli. Od té doby se setkávali častěji a jejich vztah se postupně stal jednoznačně potvrzující

mimořádnou blízkost a spřízněnost. Již nejen Vítězslava čerpala ze zkušeností skladatele, společně si pomáhali na rozpracovaných skladbách, ovlivňovali se svými názory ve své tvořivosti, vzájemnou inspirací a často i dobře míněnou kritikou. S mírnou nadsázkou; utkávali se také jako soupeři ve skladbách na stejný námět (dokladem toho je např. *Koleda milostná*), avšak zůstávali spolu hlavně přáteli s obrovským vzájemným porozuměním uměleckým i osobním.

Vrátíme-li se zpět k tomuto ojedinělému setkání těchto hudebních škol, nejen nesoucích jména, ale především zprostředkávajících poznávání i interpretaci hudby těchto dvou mimořádných osobností, zbývá jen doufat v pokračování takovéto spolupráce v následujících letech formou podobných nebo jiných projektů. Závěrem se též nabízí popřát žákům i pedagogům obou zmíněných hudebních institucí nejen mnoho vzájemné inspirace a motivace, ale i uměleckých úspěchů, po vzoru našich velikanů.

Petr Kašpar

Karneval zvířat – projekt klavírní třídy ZUŠ

S pojmem projekt se dnes běžně setkáváme nejen ve vzdělávání, ale například i v kultuře, podnikání a dalších oblastech. Zkrátka všude tam, kde se promyšleně a cíleně něco nového vytváří, vyrábí, organizuje nebo řeší.

Projektové vyučování jako alternativní vyučovací metoda k tradiční výuce se v Čechách prosadilo již v době meziválečné, po roce 1948 ale z našich škol prakticky vymizelo a k jeho renesanci začalo postupně docházet až po roce 1989.

Podstatou této velmi efektivní vyučovací metody je, že vnímá svět celistvě, takový, jaký ve skutečnosti je. Téma projektu není vytrháváno ze souvislostí a je nahlíženo z různých stran.

Dalo by se říci, že realizace projektů různého zaměření je dnes běžnou součástí výuky všech typů škol, základní umělecké školy nevyjímaje. Sama jsem o spoustě zajímavých projektů slyšela, četla o nich, či se jich aktivně sama nebo jako pedagogický doprovod svých žáků zúčastnila. Nebyly to vždy jen velké mezioborové projekty v rámci jedné, či dokonce více škol, ale například krásná tematická vystoupení jednotlivých klavírních tříd.

Myšlenka, že bych si takový projekt v rámci své klavírní třídy také ráda vyzkoušela, ve mně zrála delší dobu. Brala jsem ji jako možnost, aby žáci pronikli hlouběji do světa takzvané „vážné“ hudby, k jejímuž poslechu se příliš často nedostanou. Téma jsem měla jasné od té doby, co jsem před několika lety četla v časopisu *Talent* inspirativní článek právě o klavírním projektu *Karneval zvířat*. Také na přednáškách Metodického centra jsme byli seznámeni např. s Heumannovou edicí, která obsahuje i sbírku *Karneval zvířat*, a vyzývali nás k podobným projektům. Ihned se mi toto téma jevilo jako ideální námět. Samozřejmě mám ve své klavírní třídě žáky různého věku a do projektu jsem jich chtěla zapojit co nejvíce. Uvažovala jsem, že téma světa zvířat je blízké mladším žákům a s určitou nadsázkou ho přijmou i ti starší. V hudbě „velké zoologické fantazie“ francouzského skladatele Camilla Saint – Saëns jsou skryty i prvky určité ironie a nadsázky, které mohou oslovit i hráče a posluchače starší věkové kategorie.

Velmi mile mne překvapily ze strany žáků bezezbytku pozitivní reakce na myšlenku uskutečnění projektu i jeho samotné téma. I když jsou žáci dnes již zvyklí podobným způsobem pracovat ze základních či středních škol, v klavírní výuce to pro ně bylo přeci jen něco nového. Od počátku se zajímali, ptali, navrhovali, diskutovali...

Jako základní notový materiál jsme použili jednoduchou úpravu skladby pro klavír od Hanse – Güntera Heumanna, která vyšla v roce 1997 v ně-

meckém nakladatelství Schott. Noty z edice *Klasická mistrovská díla* jsou opatřeny ilustracemi Brigitte Smith a je možné je sehnat v německé i anglické verzi. Z originální verze díla, které bylo napsáno pro dva klavíry, flétnu, klarinet, dvoje housle, violu, violoncello, kontrabas, xylofon a harmonium jsme použili část *Klavíristé* interpretovanou na dva klavíry. Závěrečná část skladby – *Finále* byla provedena dvěma klavíristy a to v úpravě originální verze.

Jako zajímavý inspirační zdroj mi rovněž posloužila kniha Ivany Ašenbrenerové s názvem *Camille Saint – Saëns: Karneval zvířat* (analýza a didaktické využití), vydané roku 2011 v Ústí nad Labem. Kniha zahrnuje životopis skladatele, zejména s důrazem na jeho tři pražské pobyty, jeho dílo obecně a poté konkrétní okolnosti vzniku *Karnevalu zvířat*. Stěžejní část pak obsahuje podrobný popis jednotlivých částí skladby s náměty na didaktické využití. Text je proložen notovými ukázkami, ilustracemi zvířat, básněmi a hádankami. Ke knize je připojeno CD s nahrávkou *Karnevalu zvířat* v podání Filadelfského orchestru z roku 1962 a DVD s ilustracemi a videozáznamy z provedení skladby.

Projekt jsem si rozvrhla na celý školní rok. První pololetí jsme se sezna-

movali s dílem jako celkem, povídali si, poslouchali nahrávky. Dětem jsem pak na hodinách přehrávala jednotlivé skladby již v jejich zlehčené úpravě a sledovala jejich reakce. Při výběru konkrétní skladby jsem brala v úvahu nejen obtížnost skladby a možnosti daného žáka, ale také osobní vkus interpreta.

Vlastní nácvik skladeb byl rozložen do druhého pololetí školního roku. Bylo nutné promyslet vhodné načasování, aby všichni žáci zvládli skladby nacvičit do konce školního roku a zároveň skloubit s přípravou na další akce – soutěže, koncerty, závěrečné zkoušky. Jako pedagog jsem u každého žáka sledovala jiný pedagogický záměr. Do projektu bylo zapojeno čtrnáct žáků od 2. ročníku I. stupně až po žáky stupně II. U mladších a pomaleji studujících žáků jsem skladby zařadila do jejich běžného studijního repertoáru a uplatnili je poté i samostatně na veřejných koncertech i zkouškách. Starší žáci měli naopak nastudovat skladby zcela samostatně vedle svého běžného repertoáru a poté jsme jen korigovali detaily interpretace. Dva starší žáci si sami upravili část *Finále* zjednodušením z originální verze pro dva klavíry. Skladbu si sami zapsali pomocí notačního programu. Jeden šikovný žák II. stupně pak udělal k některým skladbám doprovod na

elektronický klávesový nástroj, vycházející z originální partitury. Konečná podoba nakonec vykrystalizovala tak, že z celkem čtrnácti skladeb byly dvě interpretovány na dva klavíry (Pianisté, Finále), dvě sólově na klavír (Divocí osli, Klokani), jedna sólově na klávesy (Osobnosti s dlouhým ušima) a ostatních devět částí bylo pro sólový klavír za doprovodu kláves. Starší žáci se rovněž podíleli na dalších složkách v průběhu přípravy projektu i realizace závěrečného představení – průvodní slovo, výroba propagačních materiálů, pomalování obličejů před představením, fotodokumentace, zvukový záznam...

Při vlastní práci u klavíru jsme srovnávali klavírní úpravu skladby s její orchestrální předlohou, všímali si instrumentace, porovnávali tempa, hledali motivy zvířat a jejich vyjádření, zkoumali náladu a charakter jednotlivých skladeb. A tak žáci pochodovali se lvy, běhali jako divocí osli, tancovali pomalý kankán s neohranými želvami či valčík se slonem, poskakovali jako klokani, poslouchali kukačku v lese, představovali si krásnou labuť a barevné rybičky plující v akváriu a smáli se při stupnicových cvičeních v části Klavíristé.

Plánovaným závěrečným výstupem projektu mělo být vystoupení pro rodiče a veřejnost ke konci školního roku. Ne běžný veřejný koncert, jak ho klavíristé znají, ale spíše komponované představení, které jsme doplnili jednoduchými kostýmy, proložili mluveným slovem...

Vzhledem k tématu jsme jako základ kostýmu zvolili masku – škrabošku jednotlivých zvířat. Ta pak byla doplněna jednoduchým oděvem v barvách zvířete, které znázorňovala. Masky si žáci vyráběli přímo ve škole nebo doma. Ti, co navštěvují výtvarný obor, pomohli ostatním či využili rady pedagoga výtvarného oboru. Byl to jeden z mo-

mentů, kdy si žáci vzájemně pomáhali a cítili spoluzodpovědnost za konečný výsledek.

Koncem května byly skladby dobře nacvičeny, masky vyrobeny, kostýmy připraveny. Pro realizaci představení jsme pro větší autentičnost zvolili divadelní sál literárně – dramatického oboru. To, že Karneval zvířat by měl být divadelním představením, naznačuje úvodní část celé „fantazie“ – Introdukce, ve které je hudebně ztvárněno divadelní zvonění a zdvihání divadelní opony. A tak při představení 16. června 2015 nechyběl ani zvoneček, ani pomyslné zdvižení divadelní opony. A „klavírní karneval“ mohl začít. Žáci se mohli pochlubit svým rodičům a přátelům výsledkem své celoroční práce.

Ještě před začátkem představení jsem seznámila přítomné, převážně rodiče žáků, se smyslem projektu, jeho cílem, ale i s tím, jak jsme na projektu pracovali, co jsme prožívali, co se nám podařilo, co bychom příště udělali jinak. Celé představení pak slovem provázela žákyně II. stupně, která zároveň navštěvovala literárně – dramatický obor naší školy. Průvodní slovo dokreslovalo vhodně obsah skladeb, jejich náladu a charakter. Příchod jednotlivých výstupů na jeviště byl provázen básněmi, charakterizujícími jednotlivé skladby. Při závěrečném Finále nastoupili na pódium k závěrečnému defilé všichni účinkující. Jejich výkon byl pak odměněn zaslouženým potleskem.

První představení jsme měli úspěšně za sebou, a tak jsme se domluvili s paní učitelkou hudební nauky, že ještě připravíme dvě představení pro žáky PHV a hudební nauky. Aby se nám představení vešlo do jedné vyučovací hodiny, zjednodušili jsme doprovodný text a naopak pro malé posluchače přidali ilustrace zvířat. Po představení dostali žáci hudební nauky krátký hu-

dební kvíz, při kterém zaškrtovali obrázky zvířat, která zazněla v krátkých ukázkách. A tak se nám ještě podařilo na konci školního roku potěšit ostatní žáky netradiční hodinou hudební nauky.

Poznávání hudebního díla formou třídního projektu žáky bavilo a setkal se s kladným ohlasem ze strany rodičů. Určitě to bude všechny inspirovat k tomu, aby se i v příštím školním roce vydali na další průzkum do oblasti takzvané „vážené“ hudby.

Nelze opomenout, že před všemi představeními jsme věnovali patřičnou pozornost propagaci. Pro žáky je důležité, aby viděli, že jejich práce je dostupná i dalším lidem a že ti ji oceňují. Prožitím úspěchu jejich snažení dostává nový smysl.

Pro učitele je projekt prostředkem, jak žáky obohatit o nové zkušenosti, dovednosti i znalosti, umožnit jim hlouběji proniknout do uměleckého díla. Vztah žáků a učitele je volnější a méně formální než při běžné výuce. Žáci mají prostor pro větší samostatnost a spoluzodpovědnost za celkový výsledek. Naopak učitel dává možnost poznat žáky i z jiného úhlu pohledu.

Při plánování projektu je v každém případě nutno vzít v potaz i jeho časovou a organizační náročnost. Zdaleka nestačí běžné hodiny klavírní výuky. Zejména v konečné fázi přípravy veřejného představení se žáci scházeli častěji i ve svém volném čase.

Premiéru prvního třídního projektu máme za sebou, další se již teď připravuje. Z reakcí zúčastněných žáků i na základě kladných ohlasů ze strany rodičů mohu v každém případě říci, že to stojí za to.

Mgr. Miroslava Raková

49. Mezinárodní mistrovské interpretační kurzy

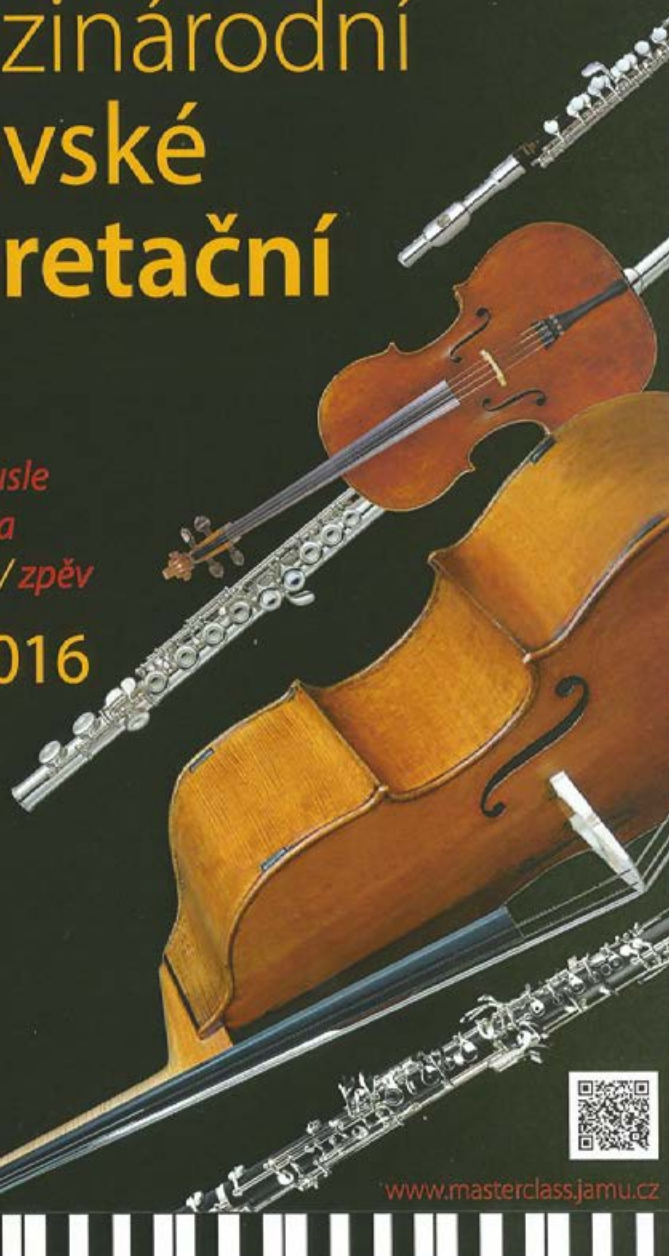
*flétna / hobo / housle
klavír / komorní hra
kontrabas / pikola / zpěv*

3.–13. 7. 2016

uzávěrka přihlášek
31. 5. 2016

HUDEBNÍ FAKULTA
JANÁČKOVY AKADEMIE
MÚZICKÝCH UMĚNÍ V BRNĚ

www.masterclass.jamu.cz

V tradičním termínu počátkem prázdnin Vás rádi přivítáme na

Mezinárodních interpretačních kurzech v Brně.

Výuka probíhá v moderně vybavené budově Hudební fakulty Janáčkovy akademie múzických umění v Brně pod odborným dohledem zkušených pedagogů a uznávaných umělců.

Kurzy jsou zaměřeny nejen na interpretaci skladeb českých autorů a na díla světové literatury, ale i na metodiku hry na nástroj.

JAN JIRASKÝ

klavír

docent HF JAMU v Brně
a vedoucí Katedry klavírní
interpretace

ALENA VLASÁKOVÁ

klavír

profesorka HF JAMU v Brně
a HAMU v Praze

HUDEBNÍ FAKULTA
JANÁČKOVY AKADEMIE
MÚZICKÝCH UMĚNÍ V BRNĚ

KONTAKT:

Hudební fakulta JAMU – MIK
Komenského nám. 6, 662 15 Brno
Tel.: +420 542 591 604, Fax: +420 542 591 632
e-mail: nesvadbova@jamu.cz

KLAVÍRNÍ KURZY MIKULOV

audaces fortuna iuvat

SETKÁNÍ KLAVÍRISTŮ JE URČENO

zájemcům o hru na klavír z celé ČR i zahraničí především z řad žáků ZUŠ, konzervatoří a gymnázií s uměleckou profilací (u žáků do 15 let je nutný doprovod dospělých)

pedagogům hry na klavír

PŘIHLÁSIT SE JE MOŽNÉ JAKO

aktivní účastník - individuální výuka

pasivní účastník - náslechy výuky

doprovod dětí do 15 let - hradí jen organizační poplatek, případně ubytování a stravu

Mikulov, město mnoha půvabů s pohnutou historií a bohatou kulturní tradicí, se už pravidelně na konci prázdnin stává útočištěm pro studenty i učitele hry na klavír, kteří přijíždějí, aby načerpali nové podněty pro svou práci. Vynikající pedagogické obsazení, odborné přednášky a semináře i koncerty talentovaných mladých interpretů a profesionálních umělců jsou zárukou týdne plného tvůrčí atmosféry a inspirace nejen pro nadcházející školní rok.

PEDAGOGICKÉ VEDENÍ

MGA. IVO KAHÁNEK PH.D.

HAMU Praha, FU Ostr.univ.

MGA. HELENA WEISER

JAMU Brno

MGR. KAREL KOŠÁREK

Konzervatoř Kroměříž

MGR. PETER TOPERCZER ml.

Gymnázium a hudební škola
hl. m. Prahy

BCA. MONIKA CZAJKOWSKÁ

ZUŠ J.Kvapila Brno,
Konzervatoř Brno

PROGRAM KURZŮ

čtyři hodiny individuální výuky - pro aktivní účastníky

výuka improvizace

semináře, přednášky, diskuze - na témata související s klavírní pedagogikou, metodikou a interpretací klavírní literatury – pro pedagogy i žáky

taneční relaxace

sborový zpěv

koncerty profesionálních umělců a laureátů soutěží

koncertní vystoupení účastníků kurzů

prodej odborné literatury a notového materiálu

doprovodný program - prohlídky památek, posezení ve skřípku s cimbálovou muzikou, zábavný program pro děti...

Přihlásit se můžete prostřednictvím on-line přihlášky na webových stránkách kurzů do 31.5.2016. Přihlášky zasílejte co nejdříve, kapacita kurzů je omezená – v případě překročení limitu počtu účastníků je rozhodující pořadí přicházejících přihlášek.

Zájemci budou do 19.6.2016 informováni o zařazení do kurzů. Platbu, prosím, zasílejte až po obdržení vyrozumění o zařazení do kurzů.

www.klavirnikurzymbikulov.cz

ŘEDITELKA KURZŮ

MgA. Lucie Halíček Czajkowská, PGAD
Černopolní 3
613 00 Brno

tel. 728 442 305

klavirnikurzymbikulov@email.cz

11. Dílna pro nejmladší skladatele

Skladatelské kurzy pro děti a mládež od 6 do 20 let se konají ve dnech 9. 6. až 12. 6. 2016 na zámku v Hradci nad Moravicí s předními českými skladateli a interprety specializujícími se na provádění skladeb soudobé hudby.

Pozvání lektorů:

- Sára Medková – klavír, zpěv, skladba
- Jan Kavan – violoncello, skladba
- Markéta Dvořáková – skladba
- Ivo Medek – skladba
- Peter Graham – skladba
- Vít Zouhar – skladba
- Jana Pavlíčková – flétna, zpěv
- Gabriela Vermelho – zpěv, viola, kvintón
- Jan Dvořák – kontrabas
- Gabriela Coufalová – boomwhackers
- Gabriela Všeťáková – Slyšet jinak
- Jaromír Synek – výroba nástrojů
- Matouš Synek – počítačová hudba

Vzhledem k povaze cílové skupiny a nutnosti rodičů absolvovat (a platit) pobyt dětí i svůj, nevybírám pořadatel kurzovní.

Struktura kurzů:

Výuka:

1. kolektivní workshopy nad vlastními skladbičkami dětí (interpreti i skladatelé)
 - interpretace (různé možnosti interpretace – koncertní ukázky)
 - instrumentace (různé zvukové možnosti nástrojů, preparace, atd.)
 - základy výstavby hudebního díla (nápad, řád, hudební parametry, atd.) základy soudobé notace
2. individuální konzultace skladeb dětí s lektory- skladateli – min. 45 minut/účastníka

3. Different Hearing (Slyšet jinak) – aplikace projektu zaměřeného na podporu vlastní hudební kreativity s využitím prvků sociálních her a improvizace. Na základě této průpravy děti rozdělené do menších skupin vytvoří přímo na místě vlastní kompozice-improvizace, které budou prezentovat na závěrečném koncertě.

9. 6., 10:00, **Koncert vítězů skladatelské soutěže ZUŠ** pro zájemce – možnost slyšet oceněné skladby v soutěži

9. 6., 18:30, **Novinky a premiéry** koncert lektorů 11. Dílny pro nejmladší skladatele

10. 6., 18:30, **Gabriela Vermelho a Ensemble Marijan** koncert vynikající zpěvačky a hráčky na kvintón a souboru pro improvizovanou hudbu a multimediální projekty

12. 6., 11:00, **Hledá se nový Beethoven** koncert účastníků 11. Dílny pro nejmladší skladatele, na programu skladby dětí zaslané v předstihu a skladby – improvizace vytvořené dětmi během kurzů

Všechny aktivity se konají ve Velké dvoraně Červeného zámku.

V průběhu pátku až neděle mohou účastníci ve volných chvílích navštěvovat dílnu zaměřenou na výrobu netradičních hudebních nástrojů (koncovka, vodní flétny, paličky, fanfrnochy, mrkvové flétny, chřestidla, čariny...)

Přihlášku spolu se skladbou zasílejte do 30. dubna 2016 na adresu:

Markéta Dvořáková
Jana Maluchy 126/7
700 30 Ostrava – Dubina
nebo na emailovou adresu: marketacomposer@email.cz
(tel. 732 758 730).

Brněnské klavírní kurzy 2016

„Prázdninové rozehrávání“

22. až 28. srpen 2016

Kurzy probíhají v prostorách Konzervatoře Brno. Jsou určeny mladým klavíristům všech věkových a výkonnostních kategorií, těm, kteří usilují o profesionální uplatnění i nadšencům a amatérům.

Cílem je též nastartování zájmu žáků klavírní hry před začátkem školního roku.

Cvičné hodiny pro aktivní účastníky budou v potřebném rozsahu zajištěny.

Účastníci do 15 let musí mít doprovod dospělého – rodiče nebo učitele, pasivního účastníka kurzů. Pasivními účastníky jsou všichni zájemci o sledování výuky a návštěvu všech akcí kurzů.

Na kurzy může být navázáno ve školním roce konzultacemi při Klavírních sobotách nebo účastí v Kurzech mladých talentů – vše najdete na www.konzervatorbrno.eu.

Náplň „Prázdninového rozehrávání“:

- 5 individuálních klavírních lekcí pod vedením lektora, pěstování správných hráčských návyků, rozehrání po prázdninové pauze
- Sborový zpěv jako důležitá součást klavíristova života, možnost setkávání při společných hudebních prožitcích
- Společná vycházka za některými kulturními zajímavostmi města Brna
- Lekce cvičení zaměřená na správné fyzické pocity, dýchání, odpočinek a rehabilitaci
- Malý festival „Tři klavírní nokturna“, účinkují koncertně činní pedagogové školy, vítězové soutěží, klavírní osobnosti
- Závěrečný koncert účastníků klavírních kurzů včetně vystoupení sboru

Lektoři klavírní hry

Lektory kurzů jsou pedagogové hlavního oboru klavírní hry na Konzervatoři Brno s prokazatelnými zkušenostmi a v současnosti nebo v minulosti koncertně činní pianisté.

- Inna Aslamas
- Renata Bialasová

- Ladislav Doležel
- Eva Horáková
- Dagmar Pančochová
- Pavla Reiffersová
- Krista Střítecká
- Milan Vašek

E-mailly lektorů / pedagogů konzervatoře:

jmeno.prijmeni@konzervator.eu

Program

22. srpna 2016

od 17.00 registrace účastníků
18.00 zahájení kurzů, rozvrh, domluva klavírních lekcí

23. až 28. srpna 2016

Během dne individuální lekce dle dohody s lektorem
10.00 – 12.00 sborový zpěv
od 13.30 – v některých dnech společný program
od 18.30 – Malý festival „Tři klavírní nokturna“

28. srpna 2016

11.00 – závěrečný koncert účastníků
Informace hledejte na www.konzervatorbrno.eu

PROPOZICE A VÝSLEDKY KLAVÍRNÍCH SOUTĚŽÍ

MEZINÁRODNÍ NOVÁKOVA KLAVÍRNÍ SOUTĚŽ

Kamenice nad Lipou 13. – 15. května 2016

Jednokolová klavírní soutěž je určena pro pianisty do 26 let.

Účastníci soutěží ve **4 věkových kategoriích**:

1. **kategorie - do 12 let** (nar. po 15. 5. 2003)
2. **kategorie – od 13 do 15 let** (nar. po 15. 5. 2000)
3. **kategorie – od 16 do 18 let** (nar. po 15. 5. 1997)
4. **kategorie – od 19 do 26 let** (nar. po 15. 5. 1989)

Program:

1. **kategorie:** Soutěžící zahraje libovolný program v trvání 6 – 10 minut.
Musí v něm být zastoupena alespoň 1 skladba V. Nováka.
2. **kategorie:** Soutěžící zahraje libovolný program v trvání 11 – 15 minut.
Musí v něm být zastoupena alespoň 1 skladba V. Nováka.

3. **kategorie:** Soutěžící zahraje libovolný program v trvání 16 – 20 minut.

Musí zahrnovat skladbu (skladby) V. Nováka v trvání minimálně 5 minut.

4. **kategorie:** Soutěžící zahraje libovolný program v trvání 25 – 35 minut.

Musí zahrnovat díla V. Nováka v trvání alespoň 10 minut.

Hra z paměti je podmínkou.

Soutěžící neplatí účastnický poplatek. Ubytování a stravování si účastníci a jejich doprovod zajistí a uhradí sami. Přihlášku zašlete nejpozději do 31. března 2016 elektronicky na: ludmilaperinova@gmail.com (sekretariát MSVN), případně na poštovní adresu: Dr. Ludmila Peřinová, Klokotská 118, Tábor 390 01.

Kompletní informace o soutěži najdete na webových stránkách Pianissima.

Seznam vydaného klavírního díla Vítězslava Nováka s udáním roku vzniku:

Variace na Schumannovo téma (1893)

Balada e moll op. 2 „Manfred“ (1893)

Vzpomínky op. 6 (1894)

Serenády op. 9 (1895)

Barkaroly op. 10 (1896)

Eklogy op. 11 (1896)

Za soumraku op. 13 (1896)

Můj máj op. 20 (1899)

Sonata eroica op. 24 (1900)

Písně zimních nocí op. 30 (1903)

Slovácká suita op. 32 (1903)

Dva valašské tance op. 34 (1904)

Pan op. 43 (1910)

Exotikon op. 45 (1911)

Šest sonatin op. 54 (1920)

Mládí op. 55 (1920)

PRAGUE JUNIOR NOTE 2016

XXV. ročník, 10. – 12. června 2016, Praha, Lichtenštejnský palác

Jednokolová soutěž pro mladé pianisty - sólisty do 15 let v oboru hra na klavír

Soutěžící jsou rozděleni do pěti kategorií:

0. kategorie nejmladších - narození v roce 2009 a mladší

1. kategorie – narození v roce 2008, 2007

2. kategorie – narození v roce 2006, 2005

3. kategorie – narození v roce 2004, 2003

4. kategorie – narození v roce 2002, 2001

2. kategorie: 7 – 11 min.

3. kategorie: 10 – 13 min.

4. kategorie: 12 – 15 min.

Ve svém soutěžním programu soutěžící uvede skladby nejméně dvou hudebních stylů. Soutěžní přihlášky se zasílají od 1. března do 26. května elektronickou cestou. Zápisné činí 700 Kč.

Další informace naleznete na webu: www.soutezpjn.cz

Časové limity soutěžních výkonů:

0. kategorie nejmladších: 3 – 6 min.

1. kategorie: 5 – 8 min.

III CONCORSO INTERNAZIONALE „PREMIO CLIVIS“ 2016

Pro všechny z vás, kteří se zajímáte o soutěže za hranicemi, ať již z důvodu uplatnění svého žáka nebo studenta či pro porovnání se soutěžemi jinými, mám jeden tip. Jedná se o výše uvedenou mezinárodní soutěž, která je věnována také klavíristům. Ti mohou soutěžit sólově, ve hře čtyřruční nebo v komorní hře se smyčcovými nástroji. Soutěž probíhá v Římě od 29. dubna do 1. května 2016. Soutěžící jsou rozděleni do několika kategorií. Ve hře na klavír sólo soutěží v kategorii „mini“ – tedy těch nejmladších – pianisté narození do r. 2008. Délka výkonu je do 3 minut, program je libovolný.

Následuje dalších šest kategorií, mění se skladba repertoáru a například v šesté kategorii soutěží klavíristé narození v letech 1992-1990 – jejich výkon musí činit již 30 minut

a předvést musí mimo jiné závažnou skladbu klavírního repertoáru.

Soutěž ve čtyřruční hře je rozdělena na 0. („mini“) až 4. kategorii. V „mini“ kategorii mohou soutěžit klavíristé do 12 let, minutáž je v délce 10 min., výběr skladeb je libovolný. V dalších kategoriích jsou vyžadovány skladby odlišného charakteru nebo dvou stylových období.

Důležité je i zápisné, které zahrnuje ceny od 30 € („mini“ kategorie ve hře sólo) do 70 € (5. a 6. kategorie ve hře sólo). Přihlášky se zasílají elektronicky do 14. 4. 2016. Bližší informace naleznete na www.clivis.it

BcA. Radka Hajšelová

Pár slov o ladění

Už několikrát se mi stalo, že jsem ladil cembalo na koncert a na mou otázku, jestli si sólista přeje některé historické ladění, jsem dostal překvapivou odpověď: „Ne, děkuji, naladte to na 440 Hz.“ Rozhodl jsem se, že můj dnešní příspěvek věnuji typům ladě-

ní. Možná to bude trochu nezáživné, ale myslím, že nebude na škodu něco o tom vědět.

Jako malý kluk jsem někdy žasl nad tím, jak intervaly do sebe hezky zapadají. Do oktávy se vejde 12 malých sekund, 7 velkých, čtyři malé tercie a tři velké. Bohužel, není to tak jednoduché. Pokud si naladíme nad sebou 7 čistých oktáv a od stejného tónu 12 kvint, měli bychom dojít ke stejnému tónu. Bohužel nedojdeme. 12 čistých kvint se do sedmi oktáv prostě nevejde. Rozdíl je necelého čtvrt tónu a říká se mu pythagorejské koma. Úkolem ladiče je toto koma rozdělit na 12 dílů (pythagorejské schizma) a tyto nepatrné rozdíly schovat mezi jednotlivé tóny tak, aby muzikant nic nepoznal. Toto je princip rovnoměrně temperovaného ladění, které se dnes běžně používá.

A nyní se vraťme na začátek a vysvětlíme si, proč mne odpověď cem-

balistů na mou otázku občas překvapí. Je pravdou, že komorní A bylo dohodnuto až ve druhé polovině 19. století a měřilo 435 Hz a později se zvedlo na dnešních 440 Hz. V 16. a 17. století měla jednotlivá města nebo i kapely své A a byly mezi nimi i terciové rozdíly. Princip historických ladění spočívá ale v něčem jiném. Pythagorejské koma se nerozděluje stejnoměrně mezi všechny tóny, ale tak, aby nejpoužívanější intervaly zněly co nejčistěji. O to hůře pak zněly ty méně používané. Těchto historických typů ladění je mnoho, ale v zásadě platí, že čím méně křížků nebo bé v předznamenání, tím lépe tónina zní.

I když jsou pravidla velmi přesná, každý ladič pracuje podle svého vkusu. Podobně jako každý dobrý kuchař si převzatý recept trochu dotvoří. Potom nám to může nebo nemusí chutnat, ale v každém případě je to originál.

Jak jsme ve volném čase soutěžili

My, ladiči u PETROFA jsme byli takovým malým zvláštním národem. Měli jsme svůj život, své zvyky, svůj humor a ostatní nám říkali bohémové nebo prostě blázni. Scházeli jsme se o přestávkách v jedné místnosti a tam jsme si při konzumaci svačin zpestřovali jednotvárný život různými aktivitami. Četli jsme si společně knížky, povídali si a nezapomínalo se ani na sport. Velké oblíbené se těšily naše zápasy všech proti všem postrádající jakákoli pravidla.

Jednou nám jeden z kolegů s nadšením vyprávěl, jak byl na koncertě paní Koubkové a ona tam jednu písničku zpívala schválně falešně. To nás zaujalo a začali jsme si tento přednes

zkoušet. Potom jsme v této zajímavé disciplíně uspořádali soutěž a jaká by to byla soutěž, kdyby nebyla zakončena společným vystoupením. Zasedl jsem ke klavíru, dal předeheru a začali jsme. To, co se tam ozývalo, nelze popsat. Píseň jsme velkolepě ukončili a věnovali jsme se dál svým svačinám. Asi by si na to už nikdo nevzpomněl, kdyby se najednou nerozletěly dveře a v nich nestál pan Ing. Matějček. Byl to starší solidní pán, který obvykle provázel po fabrice exkurze. „Co jste to tady prováděli?“ zeptal se bez pozdravu. Netušili jsme, o čem mluví, ale on se nenechal dvakrát pobízet k vysvětlení. „Měl jsem tady exkurzi z Vysoké školy dřevařské a vedl jsem je kolem vašich kabin. Povídám, tady probíhá finální

část výroby klavírů. Zde pracují naši ladiči a intonéři. Oni dávají klavírům PETROF jejich zvuk. Jsou to špičkoví odborníci a musí mít vynikající sluch.

Pak se ozvala klavírní předehra ale to potom... to bylo strašné. Já myslel, že odejdu kanálem.“

Moderní umění to nikdy nemělo jednoduché, ale hřeje mne u srdce, že i my jsme přispěli svoji trochou do mlýna.

Daniel Kikta

AKTUALITY PO UZÁVĚRCE

POZVÁNKA NA KLAVÍRNÍ SEMINÁŘ

Již dvanáctým rokem organizuje ZUŠ Choceň ve spolupráci s prof. Alenou Vlasákovou klavírní seminář, který se uskuteční v úterý **26. dubna 2016 od 9.00 do 13.00 hodin** v sále ZUŠ.

Program:

- Cvičení, denní chleba klavíristy, aneb jak se hravou formou dobře rozehrát
- Jak uvolnit žáka v jakémkoliv věku

V 17 hodin se v sále ZUŠ Choceň uskuteční klavírní koncert posluchačů HF JAMU, laureátů mezinárodních soutěží.

Prezentace proběhne od 8.00 do 8.45 hod. Kurzovné ve výši 300 Kč můžete uhradit bezhotovostně do 20. 4. 2016 na

č. ú.: 43-8505820297/0100 nebo v hotovosti v den konání semináře. Příjmový pokladní doklad Vám předáme na místě.

Své přihlášky zasílejte na emailovou adresu školy zus.chocen@seznam.cz nebo poštou nejpozději do **20. 4. 2016**.

Adresa:

ZUŠ Choceň
Pernerova 1
56501 Choceň
Tel: 465 471 764
Email: zus.chocen@seznam.cz

Těšíme se na Vaši účast.

Pozvánka na FÓRUM ZAMĚSTNAVATELŮ

Fórum zaměstnavatelů se uskuteční v rámci Symposia UMĚNÍ | HUDBA | MANAGEMENT v pondělí **4. 4. 2016 od 10 hodin** v aule Hudební fakulty Janáčkovy akademie múzických umění v Brně.

V září 2013 JAMU zorganizovala odbornou konferenci na téma Absolventi vysokých uměleckých škol a praxe. Fórum zaměstnavatelů poskytne platformu pro opětovné setkání z řad potenciálních zaměstnavatelů absolventů Hudební fakulty. Příspěvky budou rozloženy do dopoledního a odpoledního bloku – v rámci dopoledního bloku proběhne krátké přednášky a diskuze na téma Současná úloha uměleckých vzdělávacích institucí. Příspěvatelé pohovoří zejména o připravenosti absolventů na různých stupních uměleckého vzdělávání i profesí v orchestrálních tělesech a zároveň budou představeny inovace některých studijních oborů. Odpolední blok nese název Příprava a praxe manažera hudebního průmyslu a provozu, zde se příspěvatelé zaměří na podmínky absolventů uplatňujících se sólově a podnikatelsky v oblasti kulturních a kreativních průmyslů.

Jednání budou orientovaná do tematických sekcí, za nimiž vždy proběhne krátká diskuze. Po ukončení přednášek

budou všichni účastníci pozváni k závěrečné diskuzi a Fórum zaměstnavatelů bude uzavřeno po 17. hodině krátkým hudebním vystoupením posluchačů HF JAMU.

V případě zájmu se prosím registrujte prostřednictvím formuláře (viz kontaktní údaje), rádi přivítáme i Vaše spolupracovníky (prosím specifikujte ve formuláři). Účast na Fóru zaměstnavatelů není zpoplatněna.

Program:

9:45 - 10:00

Uvítací projevy

10:00-11.30

doc. MgA. Jan Jiraský, Ph.D.: Celoživotní vzdělávání klavírních pedagogů ZUŠ, konzervatorií a pedagogických fakult v Metodickém centru HF JAMU

prof. Barbara Maria Willi, Ph.D.: Rozvoj vzdělávání v oblasti historicky poučené interpretace

doc. Mgr. MgA. Dan Dlouhý, Ph.D.: Multimédia jako svébytný obor budoucnosti

11:45-13:00

ředitel Asociace ředitelů ZUŠ Mgr. Tomáš Kolafa: Význam ZUŠ v uměleckém vzdělávání

ředitel konzervatoře Praha MgA. Pavel Trojan: Význam konzervatoří v uměleckém vzdělávání

ředitel Gymnázia a Hudební školy hlavního města Prahy MgA. Filip Magram: Umělec versus učitel

zástupce orchestrů - PhDr. Ilja Šmíd: Roviny uplatnění absolventů-umělců v praxi

14:00 – 15:45

MgA. Helena Weiser, Ing. Jana Vondráčková: Výsledky spolupráce studentů interpretačních oborů a hudebního manažerství

odb. as. MgA. Vilém Spílka: Dovednosti a znalosti profesionála - manažera v hudebním provozu

16:00 – 17:00

diskuse

17:00 – 17:30

Závěr: koncert Ivana Pavlů, Pavel Zemen, Anastasia Fediuk – krátké hudební vystoupení v klenbovém sále, k dispozici materiály studentů HM

Kontaktní osoba:

BcA. Magdaléna Samková
konference@jamu.cz
+420 724 400 288

Na tvorbě 2. čísla 2. ročníku časopisu Pianissimo se podíleli: *autoři článků:* Jana Adámková, Šárka Bartošová, prof. Jiří Doležel, Radka Hajšelová, Zuzana Hančilová, Martin Hroch, Věra Chmelová, Jan Jiraský, Petr Kašpar, Daniel Kikta, Alžběta Krausová, Lucie Kubátová, Jana Lišková Kvochová, Matej Olejář, Jerzy Owczarz, Dagmar Pančochová, Alice Rajnohová, Miroslava Raková, prof. Alena Veselá, *grafická úprava:* David Rak, *korektury textů:* Jana Lišková Kvochová, Věra Chmelová, Miroslava Raková, *soutěže a propagace pp:* Radka Hajšelová, *hlavní poradce a odborná pomoc:* prof. Alena Vlasáková.

Fotografie na titulní straně zobrazuje prof. Jiřího Doležela, pianistu a pedagoga Katedry klavírní interpretace HF JAMU.

Časopis je k dispozici ke čtení i stažení na stránkách: www.pianissimo.cz

Uzávěrka 3. čísla 2. ročníku časopisu Pianissimo je 22. dubna 2016.
Kontaktní emailová adresa do redakce pp: verachmela@centrum.cz